Sårbarhet og samhold hos personer som selger sex via internett

Voldsutsatthet, tillit til politi og hjelpetiltak og betydningen av erfaringsdeling med andre sexarbeidere

Aleksander Sørlie og M. P.

Forord

I Helse- og omsorgsdepartementets nasjonale strategi for seksuelle helse Snakk om det! (2016) er sexarbeid eksplisitt nevnt i forbindelse med smitte av HIV og seksuelt overførbare infeksjoner (SOI). Sammenhengen mellom utsatthet for vold og utsatthet for HIV- og SOI-smitte er et sentralt tema i rapporten, fordi vold i særlig stor grad rammer sexarbeidere: «For personer som selger sex, kan det være utfordringer knyttet til risiko for vold og overgrep, som igjen øker risiko for ubeskyttet sex og smitteoverføring» (s.40). Selv om langt fra alle sexarbeidere opplever vold, lever mange med utryggheten og frykt knyttet til dette. Det er godt dokumentert at kriminaliseringen av organisering og tilrettelegging av sexarbeid har hatt omkostninger for sexarbeidere både i form av mer utsatthet for vold og kriminalitet, og i form av høyere terskel for å anmelde lovbrudd. Samtidig har markedet forandret seg og finnes i dag i stor grad online og mobilt, med den følge at mennesker som selger sex står mer alene og isolert.

Vårt mål med denne undersøkelsen har vært å få mer kunnskap om arbeidssituasjonen og voldsutsattheten til sexarbeidere som selger sex ved bruk av internett, samt hvilke ressurser disse har tilgjengelig når de havner i vanskelige situasjoner. Kunnskapen skal både styrke PIONs arbeid i feltet, og – håper vi – åpne for forskningsspørsmål som kan gi mer kunnskap om feltet og gjennom det en mer kunnskapsbasert politisk tilnærming til feltet.

Prosjektet er i regi av PION, og Aleksander Sørlie og M. P. har gjennomført prosjektet og ført rapporten i pennen. Takk til Helsedirektoratet som har støttet prosjektet, og takk til May-Len Skilbrei og Ida Kock som har bistått både under oppstart og underveis i arbeidet. Ikke minst en stor takk til sexarbeidere som har brukt av sin tid til å formidle erfaringer

Oslo 2019

Astrid Renland

Administrativt ansvarlig for PION

Innhold

Sammendrag 9

Innledning 10

Fremgangsmåte 12

Utvalg 12

Respondentene 13

Statsborgerskap og etnisitet 13

Kjønn 14

Alder 15

Erfaring med sexsalg 16

Antall år i sexarbeid 16

Debutalder for sexsalg 17

Kontakt med kunder 17

Arbeidssituasjon 20

Arbeidssted 20

Ønsket arbeidssted 22

Erfaringer med vold og krenkelser 24

Uønskede erfaringer med kunder 24

Trakassering og trusler fra kunder 24

Fysisk vold fra kunder 25

Seksualiserte overgrep og krenkelser 26

Andre krenkelser og ubehagelige hendelser 28

Vold og krenkelser fra andre enn kunder 29

Politi og helsevesen 30

Tillit til politiet 30

Erfaringer med politiet 31

Tillit til offentlig helsevesen 33

Erfaringer med helsevesenet 34

Tillit til hjelpetilbud for personer som selger sex 35
Opplevelsen av tilgang til helsetjenester 35
Kontakt med andre som selger sex 36
Størrelse på nettverk 36
Kontaktflater 36
Samtaleemner 36
Betydningen av sosiale nettverk mellom sexarbeidere 38
Konklusjon 41
PIONs anbefalinger for veien videre 42
Referanser 44

Sammendrag

Denne rapporten er en kartlegging av erfaringene til personer selger sex i Norge via internett. Rapporten er basert på en undersøkelse med 50 respondenter gjennomført mellom november 2018 og januar 2019.

Funnene støtter opp under funn fra tidligere kartlegginger som viser at personer som selger sex i Norge er en sårbar gruppe hva gjelder vold, trakassering og seksuelle overgrep, og de bekrefter at dette også gjelder for de som primært selger sex ved bruk av internett. Til sammen oppga 72 prosent av respondentene å ha blitt utsatt for vold, trusler eller seksuelle overgrep fra en kunde i løpet av de siste tre årene. 30 prosent oppga å ha blitt utsatt for fysisk vold, trusler eller ran av andre enn kunder fordi de solgte sex.

Majoriteten av respondentene oppga lav tillit til politiet, og flere hadde latt være å ta kontakt i etterkant av en voldelig eller ulovlig hendelse. Et nytt funn i vår undersøkelse er at tilliten til politiet er betydelig lavere hos norskspråklige respondenter, selv om den var lav hos alle grupper.

Tilliten til offentlige helsetilbud var noe høyere enn til politiet, men ble fremdeles vurdert som relativt lav. Et bekymringsfullt funn var at en betydelig andel av respondentene oppga at de hadde opplevd stigmatiserende holdninger fra helsepersonell. Samtidig viser undersøkelsen vår at mange sexarbeidere har stor tillit til ansatte i helsetilbud som spesifikt jobber med personer som selger sex, og dette gjelder både de norskspråklige og de fremmedspråklige respondentene.

Sexarbeiderne i denne undersøkelsen oppga kontakt med andre som selger sex som viktig, blant annet fordi det bidrar til økt trygghet og gir sosial støtte.

Undersøkelsen er gjennomført av PION og finansiert av Helsedirektoratet.

Innledning

Flere undersøkelser viser at internett lenge har vært den viktigste arenaen for annonsering av seksuelle tjenester blant sexarbeidere, og at gateprostitusjon kun utgjør en liten andel av det totale markedet (Kock, 2017; Tveit & Skilbrei, 2008). Til tross for kunnskapen om at internettbasert sexarbeid står for den største delen av markedet, er det gateprostitusjonen som har fått mest oppmerksomhet, både i den offentlige debatten og når det gjelder kartlegginger og forskning. Oppmerksomheten har også primært rettet seg mot kvinner, selv om en betydelig andel menn og transpersoner også selger sex.

Muligheten for å kunne bruke internett og tilgangen til smarttelefoner som vokste frem på midten av 2000-tallet førte til store endringer i mønstret for annonsering og organisering av seksuelle tjenester. For mange sexarbeidere kan internett gjøre det lettere å jobbe selvstendig uten avhengighet til tredjepart og med mer kontroll over egen virksomhet. Internett og smarttelefon gjør det også lettere å hente informasjon om kunder før et treff og formidle relevant informasjon til andre sexarbeidere, slik som advarsler om voldelige, kriminelle og/eller useriøse kunder. I en av de største studiene om internettbasert sexarbeid fant forskerne at det var tryggere å finne kunder over nett enn å jobbe på utendørsmarkedet (Sanders, Scoular, Campbell, Pitcher, & Cunningham, 2018).

Samtidig kommer internettbasert virksomhet med sine egne utfordringer og problemer. Internett åpner opp for nye former for kriminalitet som nettstalking og uønsket kontakt på sosiale medier, og det senker terskelen for outing og trusler (Cunningham et al., 2018).

Kunnskapen om internettbasert sexarbeid i Norge er svært begrenset. Mest relevant er Nadheim og Pro Sentrets rapporter om internettbasert sexarbeid, som har kartlagt et utvalg av annonsesider og presenterer funn fra dybdeintervjuer med et utvalg kvinner (Treacy, 2017, Kock, 2017).

Vårt mål med denne undersøkelsen har vært å få mer kunnskap om arbeidssituasjonen og voldsutsattheten til sexarbeidere som selger sex ved bruk av internett, og vi har undersøkt hvilke ressurser sexarbeiderne har tilgjengelige når de havner i vanskelige situasjoner.

De viktigste spørsmålene vi har villet få svar på gjennom denne undersøkelsen, er følgende:

- Hvilke erfaringer har internettbaserte sexarbeidere med vold og trakassering?
- Opplever sexarbeidere at de har tilgang og tillit til offentlige tjenester dersom de blir utsatt for vold eller andre ulovlige handlinger relatert til å selge sex?
- Har sexarbeidere mye kontakt med andre som selger sex, og hva er betydningen av kontakt mellom sexarbeidere?

Målet har vært å bidra til økt kunnskap om erfaringer og behov hos personer som selger sex.

Fremgangsmåte

Undersøkelsen var internettbasert, anonym og åpen for personer av alle kjønn som bruker internett for å komme i kontakt med kunder i Norge, og var åpen for svar fra november 2018 til januar 2019. I undersøkelsen spurte vi spesifikt om sexarbeideres erfaringer med salg av sex i Norge. Alle respondentene hadde mulighet til å velge mellom å svare på undersøkelsen på norsk, thai, engelsk eller spansk. Undersøkelsen ble i stor grad spredt gjennom nettverk knyttet til PION og viser derfor ikke et representativt utvalg av alle personer som selger seksuelle tjenester i Norge.

I utvikling og gjennomføringen av undersøkelsen la vi stor vekt på å involvere personer med erfaring med salg av seksuelle tjenester i alle ledd, både i ledelsen og i rådgivende roller underveis. Én av forfatterne har derfor valgt å være anonym. Vi rådførte oss også med forskere på feltet, herunder Ida Kock og May-Len Skilbrei, og gjennom samtaler med hjelpetiltakene i Oslo.

Undersøkelsen ble lagt ut på PIONs nettside og spredt via medieplattformer som Facebook, Twitter og Instagram. Videre ble undersøkelsen spredt på ulike annonsesider for personer som selger sex, hvor den ble sendt som melding til personer som annonserte sine tjenester der. For å nå menn og skeive personer som selger sex ble det opprettet en profil på det skeive datingnettstedet Gaysir. Det ble sendt personlige meldinger til personer som var med i grupper forbundet med sexsalg eller som brukte signaler eller språk forbundet med salg av sex i sine profiler. Det ble også spredt meldinger via datingappen Grindr.

Vi valgte altså i stor grad å bruke snøball-metoden, der personer som selger sex og er i kontakt med PION ble bedt om å dele undersøkelsen med andre som selger seksuelle tjenester. Noen gjorde dette privat, mens andre brukte medieplattformer for å spre undersøkelsen videre. Undersøkelsen ble også delt og spredt av andre nordiske organisasjoner for sexselgere.

Utvalg

Vi hadde ingen andre kriterier ut over at vi lette etter personer som hadde erfaringer med salg av sex i Norge og som bruker internett for å komme i kontakt med kunder. Mange personer trykket seg inn på undersøkelsen uten å svare på noen spørsmål, andre hadde svart, men på så få spørsmål at det ikke kunne brukes, I tillegg har et fåtall respondenter fylt ut dobbelt, og noen har svart på undersøkelsen uten at de var i målgruppen. Vi satt således igjen med svar fra respondentene i målgruppen som hadde gjennomført størstedelen av undersøkelsen.

Etter denne sorteringen satt vi med til sammen 50 fullstendige svar fra ulike respondenter. Av disse hadde 35 svart på den norskspråklige undersøkelsen, 10 hadde svart på den engelske, 4 hadde svart på den spanske, mens én respondent hadde svart på den thaispråklige undersøkelsen.

Siden mange av spørsmålene var av privat karakter eller kunne oppleves som vanskelige, hadde vi valgt vi å gjøre majoriteten av spørsmålene frivillige å svare på. Dette gjør at antallet personer som har svart på hvert spørsmål varierer, ettersom mange har valgt å ikke svare på alle spørsmålene.

Der det er relevante forskjeller har vi valgt å behandle svarene fra den norskspråklige undersøkelsen separat fra svarene i den engelske, spanske og thaispråklige undersøkelsen. Der dette er gjort, er de tre sistnevnte behandlet sammen. Dette er grunnet det relativt lave antallet respondenter i disse undersøkelsene, samt at demografien internt i disse gruppene også er svært heterogen. Vi har valgt å referere til disse respondentene samlet som «fremmedspråklige respondenter».

Vi har i hovedsak valgt å oppgi antall svar fra respondenter i tall, men noen steder bruker vi også prosent. I grafene hvor vi sammenligner norsk- og fremmedspråklige respondenters svar, har vi valgt å illustrere dette ved å bruke prosentandel for hver gruppe.

Respondentene

For å få en grunnleggende oversikt over hvem de ulike respondentene var, spurte vi om informasjon knyttet til alder, kjønn, etnisitet og statsborgerskap.

Statsborgerskap og etnisitet

Majoriteten av de 50 respondentene oppga at de hadde norsk eller nordisk statsborgerskap (41). Som ventet oppga alle de norskspråklige respondentene å være norske eller nordiske statsborgere, og de ni respondentene som ikke var norske statsborgere, var **fremmedspråklige**.

Majoriteten av respondentene oppga å være fra Norge (25). Andre oppgitte land inkluderte Polen (2), Spania (2), Sverige (2), Colombia (1), Tyskland (1), Italia (1), Finland (1), Australia (1), USA (1) og Costa Rica (1). I tillegg valgte en del respondenter å skrive landsdel i stedet for land og 6 respondenter oppga sitt hjemland som «Europa», én oppga «Skandinavia» og én oppga «Sør-Amerika».

Respondentenes opprinnelsesland.

Norge	**25**
Europa	**6**
Polen	**2**
Spania	**2**
Sverige	**2**
Tyskland	**1**
Italia	**1**
Finland	**1**
Colombia	**1**
Costa Rica	**1**
Sør-Amerika	**1**
Skandinavia	**1**
USA	**1**
Australia	**1**

Én av de to respondentene som oppga opprinnelsesland som Sverige, svarte på undersøkelsen på thai. Gitt at vedkommende valgte å svare på thai heller enn norsk eller engelsk, er det en mulighet for at hen har oppgitt nåværende bosted eller statsborgerskap heller enn opprinnelsesland.

Kjønn

Det var en klar overvekt av kvinner som svarte på undersøkelsen: 34 av 50 respondenter identifiserte seg som kvinner, av disse oppga 2 at de var transkvinner[1]. Videre var det 14 menn, hvorav 3 oppga at de var transmenn.

Ytterligere 2 personer oppga kjønn i fritekstfeltet som henholdsvis «ikke-binær transmaskulin»[2] og «transe». Personen som kun oppga sitt kjønn som «transe» har ikke gitt ytterligere informasjon om kjønn. Respondentene kunne velge flere enn ett kjønn, noe noen transpersoner gjorde ved å krysse av både for «mann» og «transmann», og «transkvinne» og «kvinne». I denne rapporten har vi valgt å behandle transmenn sammen med andre menn og transkvinner sammen med andre kvinner der det er inndelt etter kjønn. På steder der det er relevant, blir transpersoner sammenlignet med de som ikke har oppgitt at de er trans.

Respondentenes kjønn, med transmenn og transkvinner som separate kategorier.

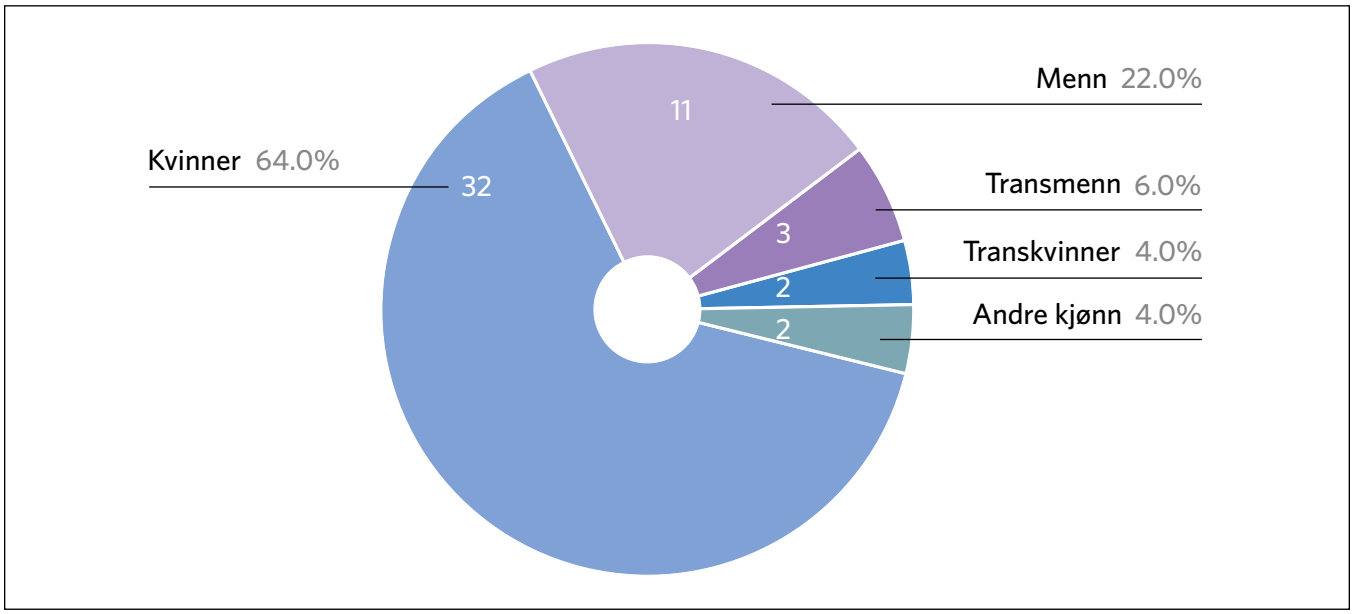

Selv om den klare majoriteten av respondentene oppga sitt kjønn som kvinne i denne undersøkelsen, er det en betydelig større andel menn og transpersoner enn det som tidligere har vært vanlig i norske kartlegginger. Til sammen var det 14 personer som identifiserte seg som menn og 7 personer som identifiserte seg som trans. Så vidt vi er klar over er dette også den første norskspråklige undersøkelsen som har inkludert personer som tydelig har definert seg selv som transmenn eller transmaskuline.

Når det gjelder kjønnsfordelingen er det en merkbar forskjell mellom de norskspråklige og fremmedspråklige respondentene. Blant de fremmedspråklige respondentene var det omtrent like mange menn som kvinner, sammenlignet med rundt 75 prosent kvinner og 25 prosent menn blant de norskspråklige respondentene.

1 Transkvinner er et begrep om personer som ble tildelt kjønnet mann ved fødselen, men som identifiserer seg som kvinner. Transmenn er tilsvarende motsatt; personer som ble tildelt kjønnet kvinne ved fødselen, men som identifiserer seg som menn.

2 Ikke-binær er et begrep som brukes om personer som identifiserer seg selv som noe annet enn kun mann eller kvinne. Transmaskulin er et begrep som brukes om og av personer som ble tildelt kjønnet kvinne ved fødselen og som beveger seg i en maskulin retning sosialt og/eller i medisinsk behandling.

Alder

Aldersspennet blant respondentene var stort og strakk seg fra 18 for den yngste opp til 67 for den eldste. Majoriteten av respondentene var i 20- eller 30-årene. Medianen var 28 og gjennomsnittet var 29,5.

Respondentenes alder.

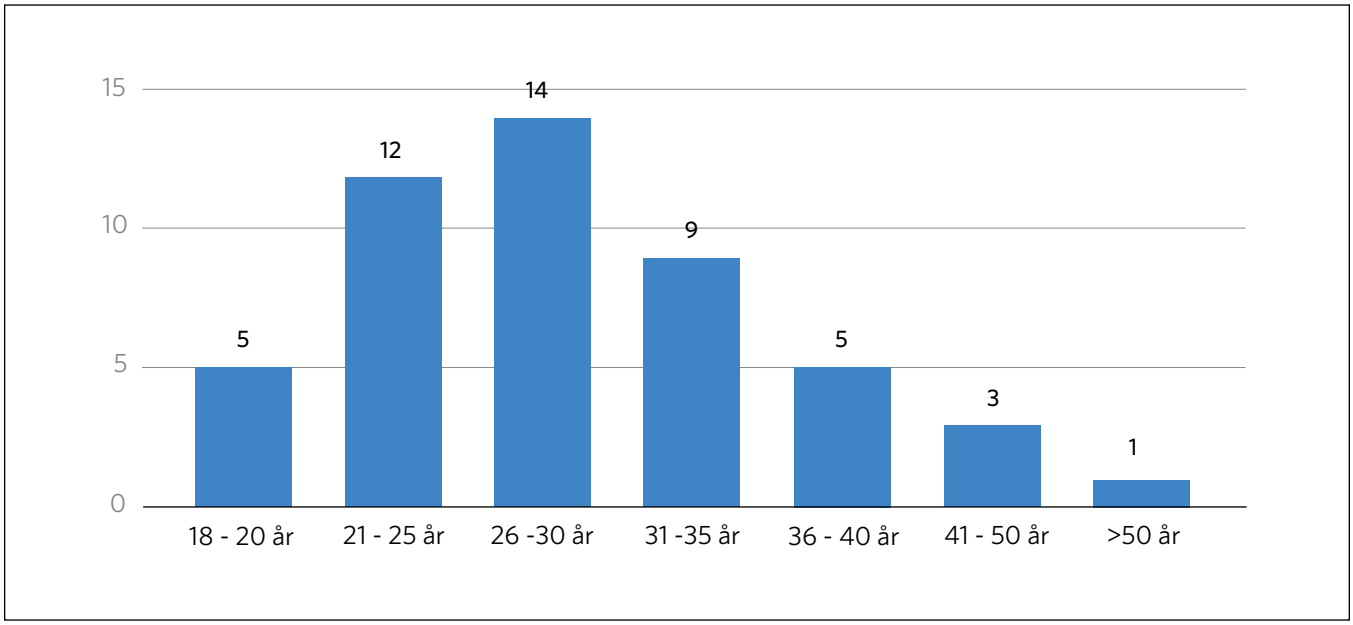

Det fremkom noe forskjell i alder mellom de norsk- og fremmedspråklige respondentene, hvor de norskspråklige respondentene i gjennomsnitt var yngre. Blant de fremmedspråklige respondentene var medianalderen 30,5 år og gjennomsnittsalderen var 34 år. Blant de norskspråklige respondentene var medianalderen 27 og gjennomsnittsalderen var 28 år. Alle respondentene under 21 år var norskspråklige.

Respondentenes alder: sammenligning av norsk- og fremmedspråklige respondenter.

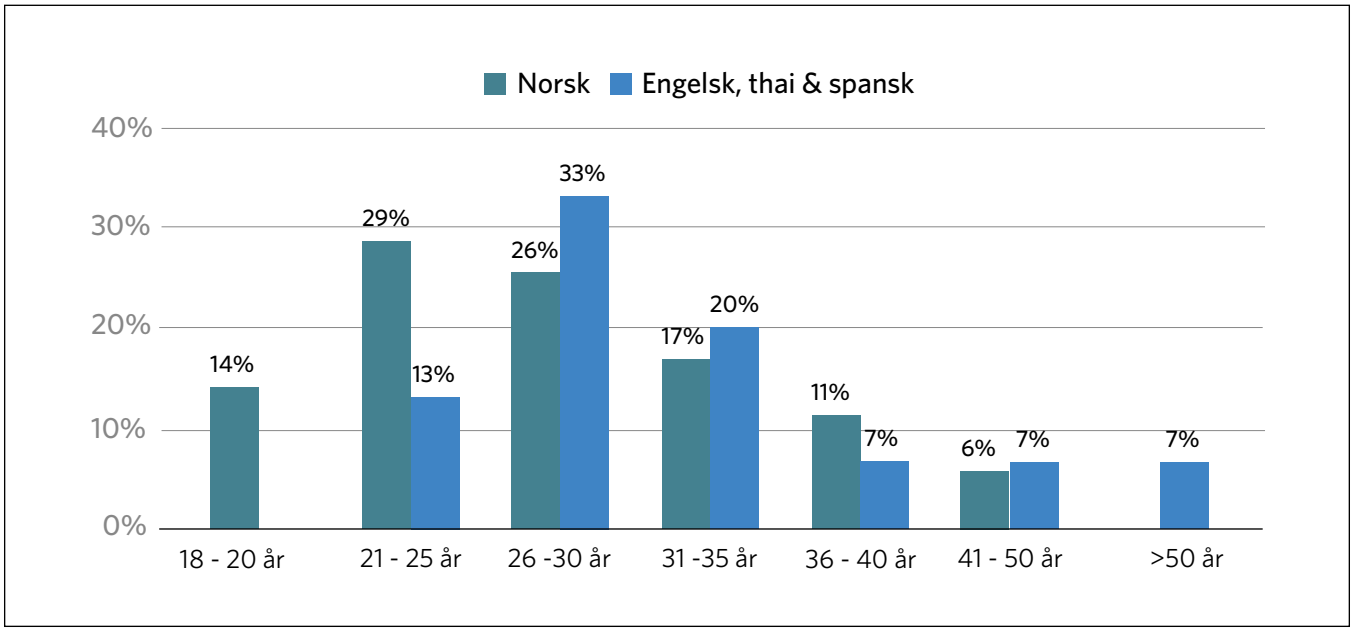

Den relativt lave alderen blant norskspråklige respondenter tyder på at undersøkelsen har nådd ut til et yngre segment av sexarbeidere enn det som har vært vanlig i tidligere kartlegginger. I Pro Sentrets rapport fra 2009 om norske kvinner som selger sex oppgir de en median på 33,5 år for norske kvinner på innemarkedet og skriver videre at kun 2 av deres 51 respondenter oppga å være under 25 år (Norli, 2009 s. 62).

Til sammenligning oppga 12 av 35 norskspråklige respondenter i undersøkelsen at de er under 25 år. Pro Sentret knytter den høye alderen i norske kartlegginger delvis til at forskning på sexarbeidere stort sett har foregått gjennom hjelpetiltakene som også tradisjonelt har vært hyppigere brukt av litt eldre kvinner. Dette kan også bidra til å forklare hvorfor alderssammensetning i denne undersøkelsen er noe lavere enn i tidligere kartlegginger.

Erfaring med sexsalg

Antall år i sexarbeid

Det var et stort spenn i hvor lenge respondentene hadde solgt sex, fra tre måneder på det korteste til 26 år på det lengste. Gitt det store spennet i alder var dette som forventet. Medianen for erfaring med salg av seksuelle tjenester var ~4 år og gjennomsnittet var ~5,5 år.

Hvor mange år respondentene oppga at de hadde solgt sex

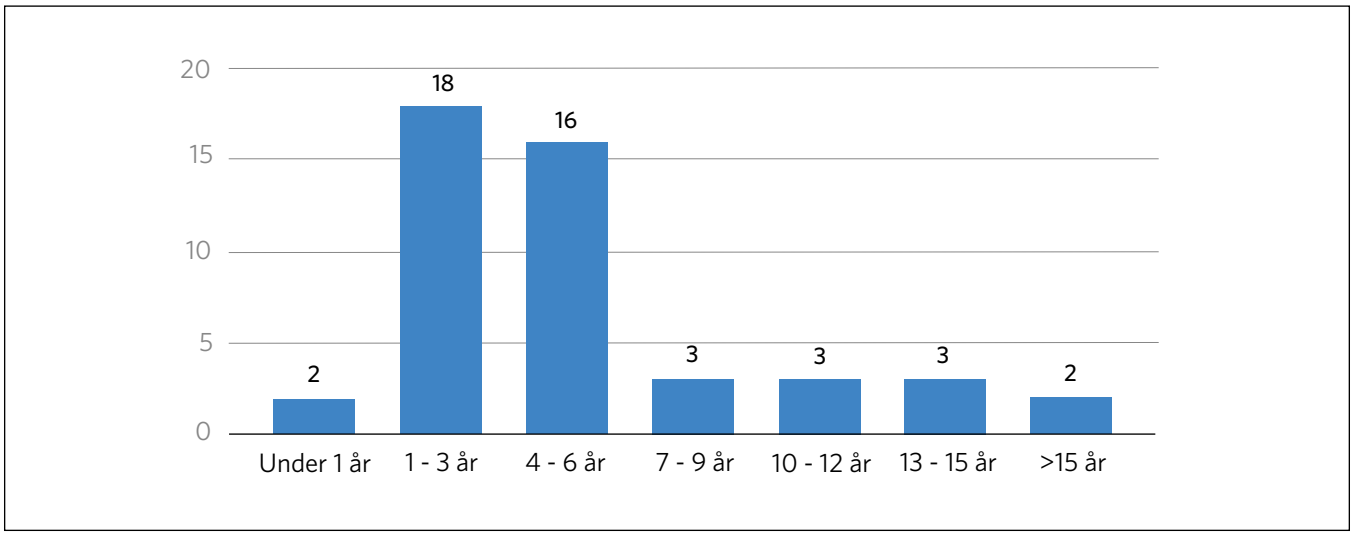

Også på dette spørsmålet skilte svarene fra respondentene i den norskspråklige undersøkelsen seg fra svarene i de fremmedspråklige. De fremmedspråklige respondentene oppga i hovedsak lengre erfaring med salg av seksuelle tjenester, og majoriteten hadde solgt sex i mer enn 5 år. Blant denne gruppen var medianen for salg av sex 8 år, og gjennomsnittet var ~9 år. Blant de norskspråklige respondentene hadde majoriteten solgt sex i mindre enn 4 år, og medianen for erfaring med salg av sex var 3 år, med et gjennomsnitt på ~4 år. Dette er funn som kan ha sammenheng med at de fremmedspråklige respondentene i gjennomsnitt var noen år eldre enn de norskspråklige.

Hvor mange år respondentene oppga at de hadde solgt sex: sammenligning av norsk- og fremmedspråklige respondenter.

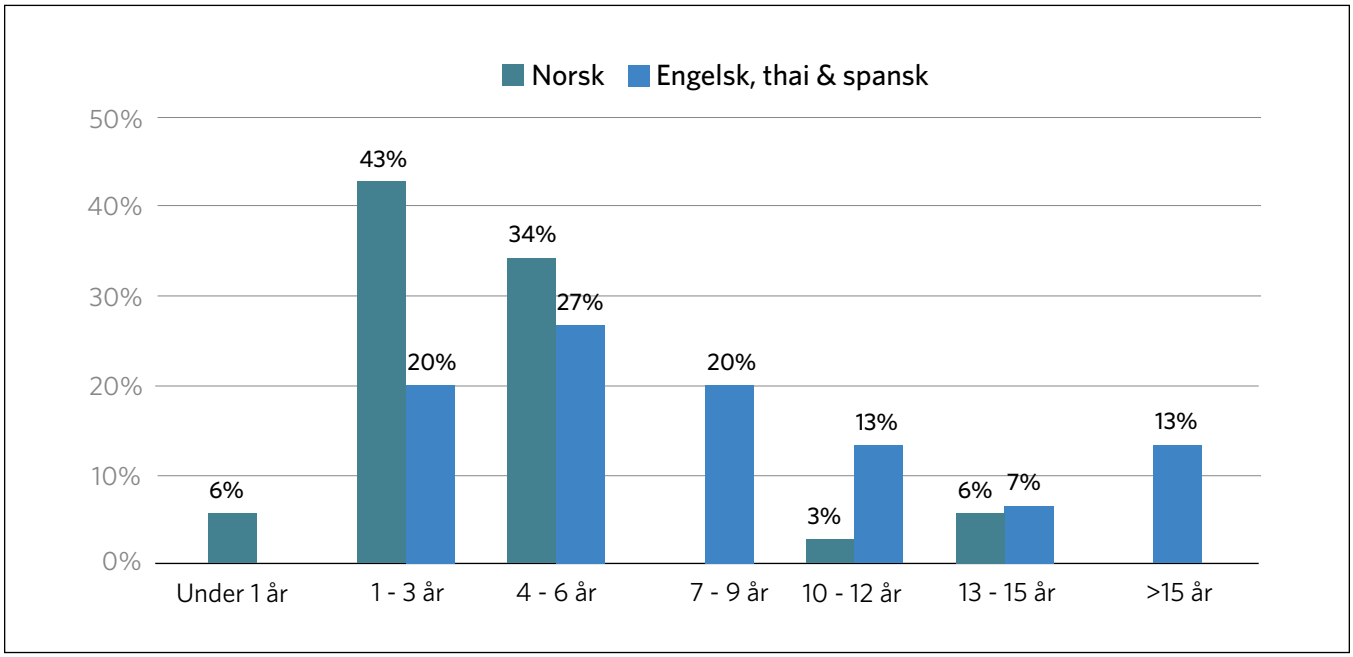

Debutalder for sexsalg

Det ble ikke stilt spørsmål knyttet til hvilken alder respondentene hadde da de begynte å selge sex, men det er likevel mulig å få noe informasjon om dette gjennom å se på deres nåværende alder og hvor lang erfaring de oppgir å ha med å selge sex. Her er det imidlertid verdt å merke seg at mange som selger sex over lengre perioder kan ha én eller flere pauser fra dette. Det er ikke tydelig hvorvidt respondentene oppgir antallet år de har solgt sex, men trekker fra pauser, eller om de svarer med antallet år fra debut. Tallene kan likevel være nyttige med tanke på de respondentene som oppgir en alder og en erfaringsbakgrunn som gjør at de nødvendigvis må ha begynt å selge sex i en særlig ung alder.

Da vi regnet på debutalder hos respondentene, kom det frem at minst 5 respondenter (2 menn og 3 kvinner) begynte å selge sex før de hadde fylt 18 år. Etter tallene å dømme må de ha vært 13, 15, 15, 16 og 17 år på det eldste da de begynte å selge sex.

Kontakt med kunder

For å få et bilde av hvordan respondentene kom i kontakt med kunder eller annonserte sine tjenester, spurte vi om hvor de fant kundene sine, og de fikk en liste med mange ulike alternativer samt mulighet til å skrive inn andre opplysninger i et fritekstfelt. Respondentene kunne velge så mange alternativer de ønsket.

Hvordan respondentene kom i kontakt med kunder, med mulighet til å velge flere alternativer.

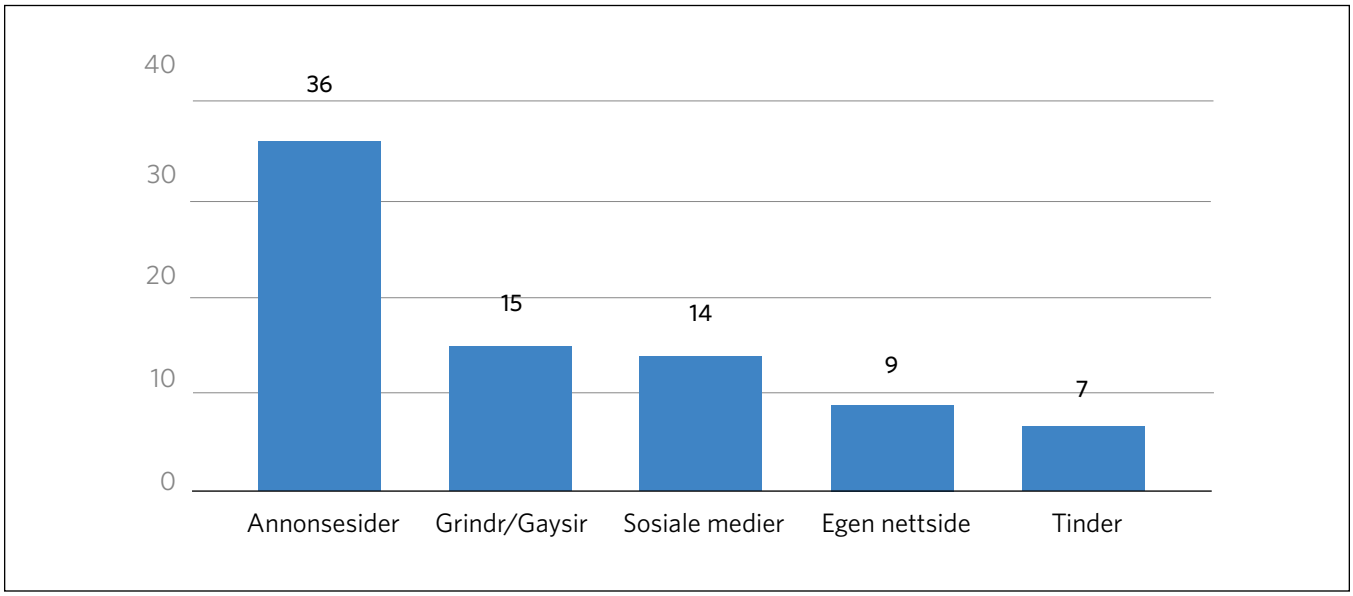

Det var helt klart vanligst å bruke annonsesider på nettsteder som Realescort, Eskortejenter eller Rentmen (36). Dette er sider som er laget for å opprette kontakt mellom selgere av seksuelle tjenester og potensielle kjøpere. Noen annonsesider er mulig å bruke gratis, men det vanligste er at sexarbeiderne betaler en fast sum for å ha én eller flere annonser på siden. Der kan de legge ut informasjon om hvilke tjenester de tilbyr, bilder av seg selv og priser og kontaktinformasjon.

Blant menn og transpersoner svarte en betydelig andel at de fant sine kunder gjennom Grindr, en app for menn som har sex med menn (12) eller Gaysir.no, et nettsted for dating og sex blant skeive (10). Ingen av disse sidene er satt opp for kommersiell sex, men for å være vanlige kontaktflater for sex og dating mellom skeive.

Ellers var det 15 ulike respondenter som oppga at de brukte en eller annen form for sosiale medier for å komme i kontakt med kunder, slik som Facebook, Instagram eller Twitter. Dette var noe uventet da tidligere kartlegginger av sexarbeid via internett i Norge rapporterte om funn som indikerte at sex-arbeidere i svært liten grad brukte sosiale medier for å komme i kontakt med kunder (Kock, 2017).

Blant de som brukte sosiale medier, var det en stor overvekt av kvinner. 11 av de 14 som hadde svart var kvinner, hvorav én var trans. Ellers var det 2 menn og én «transe». Det var også noe mer vanlig blant fremmedspråklige respondenter. Et interessant funn var at de som oppga å bruke sosiale medier ikke var noe yngre i gjennomsnitt enn resten av respondentene, og at de fleste (alle unntatt én) hadde solgt sex i minst 5 år. Dette tyder på at det ikke primært er unge kvinner med lite sexsalgserfaring som bruker sosiale medier som sexsalgsplattform.

Hvordan respondentene kom i kontakt med kunder: sammenligning av norsk- og fremmedspråklige respondenter.

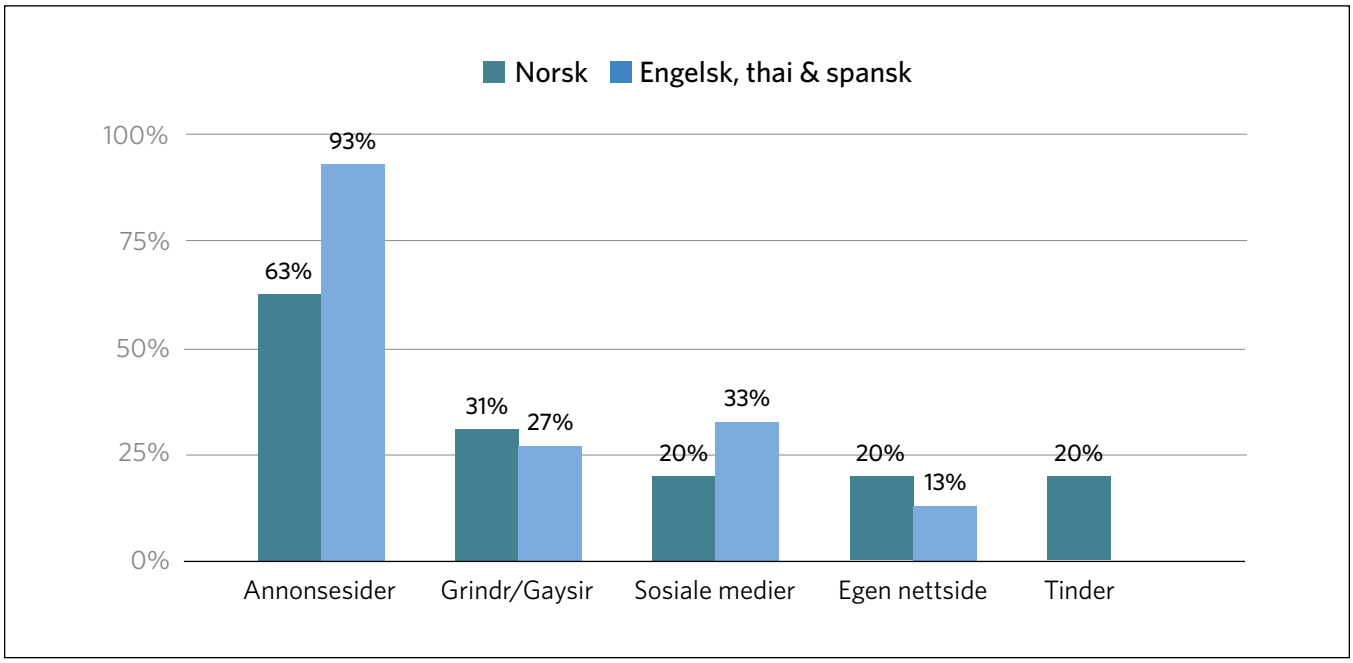

I tillegg til dette var det 9 personer som oppga at de brukte egen nettside og 7 brukte datingappen Tinder. Blant de som brukte Tinder var alle respondenter fra den norskspråklige undersøkelsen.

I tillegg skrev noen inn egne alternativer hvor én person skrev at de fant kunder gjennom chattesider, én gjennom å være synlig i media, én på nettsiden nakenprat.no, én fant kunder på gata, én gjennom eget klientregister og én gjennom «sugar dating».

Arbeidssituasjon

Siden hallikparagrafen påvirker sexarbeideres mulighet til å organisere sitt arbeid fritt, ønsket vi å se nærmere på hvor sexarbeidere rapporterer at de pleier å møte sine kunder i dag, og deretter hvor de helst skulle gjort dette dersom de opplevde at de kunne velge fritt.

Hallikparagrafen (§315)

Norsk lov fastslår at mange arbeidsmåter innenfor sexarbeid er ulovlige fordi de kommer inn under straffelovens paragraf §315, ofte kalt hallikparagrafen. Dette er en paragraf under straffelovens kapittel om seksuallovbrudd og omhandler organisering og tilrettelegging av prostitusjon. Hallikvirksomhet har en strafferamme på bot eller fengsel inntil 6 år, og kriminaliserer den som:

a) fremmer andres prostitusjon, eller
b) leier ut lokaler og forstår at lokalene skal brukes til prostitusjon eller utviser grov uaktsomhet i så måte. (Straffeloven, 2005, § 315)

Ifølge forarbeider og norsk rettspraksis er definisjonen av å «fremme andres prostitusjon» svært bred og rammer mange handlinger som legger til rette for at noen andre kan selge sex, uavhengig av om det har vært noen økonomisk vinning eller ikke. Det inkluderer også å samarbeide med andre sexarbeidere gjennom å dele leilighet for å holde hverandre trygge, og ulovliggjør alle former for bordellvirksomhet.

Hallikparagrafen rammer også alle som indirekte profiterer på andres prostitusjon gjennom å leie ut leiligheter eller hotellrom til mennesker som selger sex i disse lokalene og som visste om eller burde ha skjønt at kjøp og salg av seksuelle tjenester foregikk der. Dette har blant annet ført til at sexarbeidere blir kastet ut av hotellrom og leide leiligheter fordi eierne frykter å bli straffeforfulgt av politiet (Amnesty International, 2016)

Arbeidssted

For å kartlegge arbeidssted spurte vi respondentene hvor de pleier å møte kunder. De hadde mulighet til å velge flere svar.

De fleste respondentene oppga at de møtte kunder flere ulike steder, men det var tre alternativer som ble nevnt oftere enn de andre. Majoriteten svarte at de møtte kunder på hotell (40), hjemme hos kunden selv (37) og/eller i egen leilighet eller bolig (30).

I tillegg svarte 8 av respondentene at de møtte kunder på offentlige steder, på gata eller i biler, og videre oppga 8 at de møtte kunder i en leilighet de delte med andre som selger sex. Én respondent svarte at hen møtte kunder på bar, klubb eller sauna.

Hvor respondentene pleier å møte kunder, med mulighet til å velge flere svar.

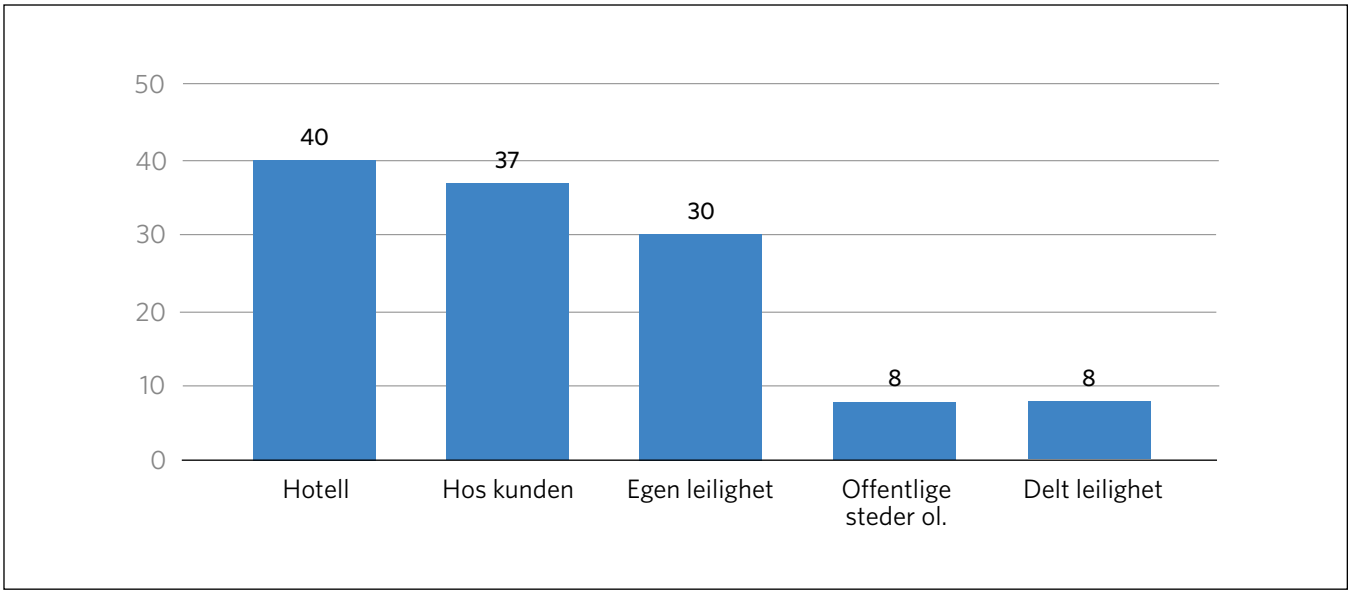

Selv om de tre første alternativene var vanligst både hos de norsk- og fremmedspråklige respondentene, var det noe forskjell mellom disse gruppene. For det første var det en betydelig større prosentandel av de fremmedspråklige som solgte sex fra egen leilighet eller bosted, og alle unntatt én solgte sex fra hotell. I tillegg var det en større andel fremmedspråklige som solgte sex fra egen leilighet eller bolig og som oppga at de solgte sex fra en leilighet som var delt med andre sexarbeidere.

Hvor respondentene pleier å møte kunder: sammenligning av norsk- og fremmedspråklige respondenter.

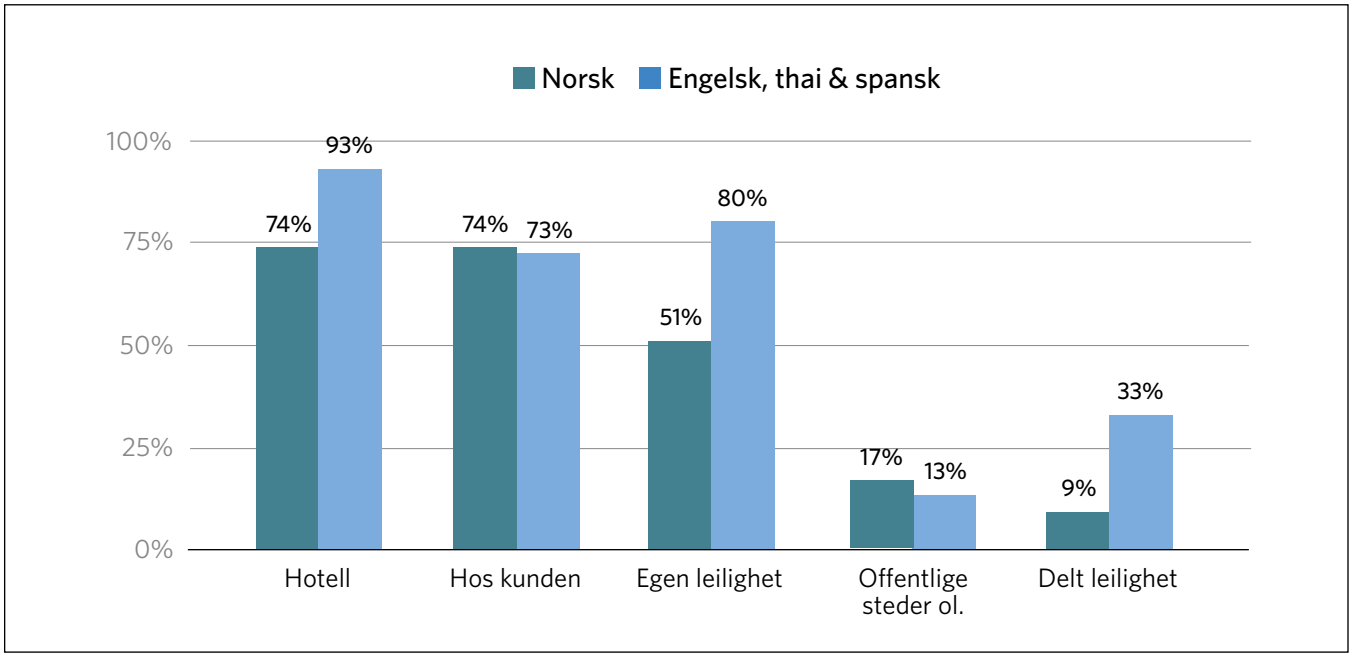

Ønsket arbeidssted

Hvor respondentene oppga at de ønsket å jobbe, skiller seg på flere punkter merkbart fra hvor de faktisk jobbet. Forskjellen er aller størst når det kommer til å selge sex hjemme hos kunden. Selv om majoriteten av respondentene svarte at de selger sex hjemme hos kunden (37), var det kun 10 respondenter som svarte at de ville gjort dette dersom de kunne velge fritt. Her var det heller ingen stor forskjell på de fremmedspråklige og norskspråklige respondentene.

Sammenligning av hvor respondentene svarte at de pleier å jobbe og hvor de helst skulle jobbet dersom de kunne velge fritt, med mulighet for å velge flere svar. Oppgitt i antall.

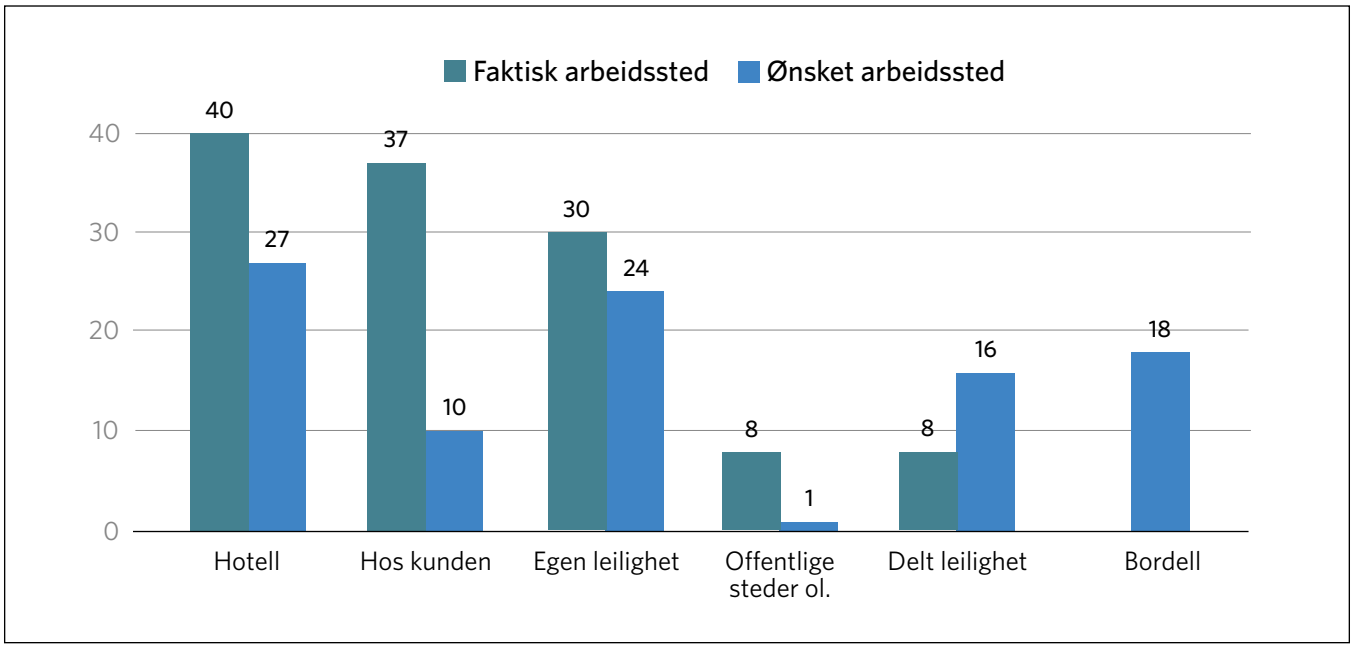

Det stedet flest ønsket å jobbe fra, var hotell (27) og egen leilighet eller bolig (24). Deretter kom bordell (18). Det var også en relativt stor andel som svarte at de helst ville selge sex fra en leilighet delt med andre sexarbeidere (16), over dobbelt som mange som svarte at de gjorde det nå. I tillegg til disse alternativene svarte 4 respondenter at de ville selge sex fra bar, klubb eller sauna, 3 ville helst jobbe på et massasjeinstitutt og én respondent ønsket å selge sex på offentlige steder.

Når det kom til ønsket arbeidssted, var det en merkbar forskjell mellom de fremmedspråklige og norskspråklige respondentene på flere punkter.

Sammenligning av norsk- og fremmedspråklige respondenters svar på hvor de helst ville jobbet dersom de kunne velge fritt.

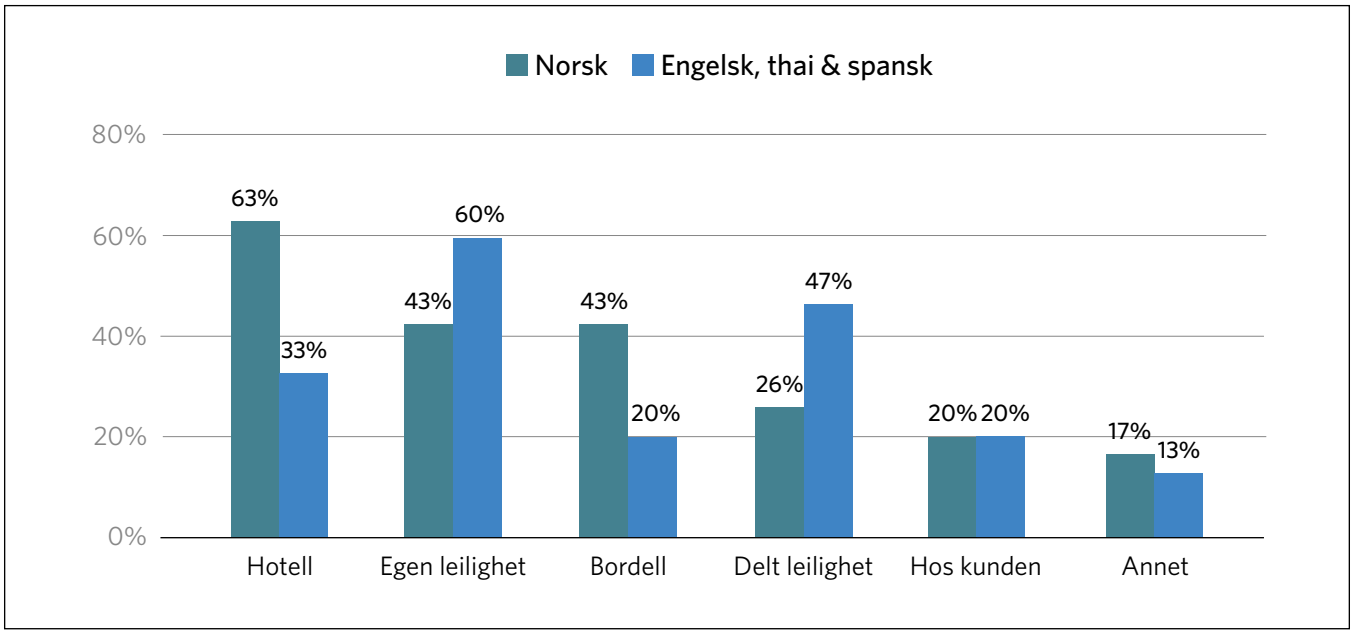

Blant de fremmedspråklige respondentene svarte majoriteten (9) at de ønsket å selge sex fra egen leilighet eller bolig dersom de kunne velge fritt, mens litt under halvparten av de norskspråklige respondentene svarte det samme (15).

Blant de norskspråklige respondentene var det å jobbe fra hotell det klart mest valgte alternativet, mens kun et fåtall fremmedspråklige svarte at de ville møtt kunder på hotell hvis de kunne velge fritt. Dette er påfallende gitt at 93 prosent i denne gruppen svarte at de pleide å møte kunder på hotell. Vi stilte ikke spørsmål om årsaken bak respondentenes ønsker i undersøkelsen, likevel vet vi fra tidligere forskning at migranter som selger sex opplever en betydelig større grad av diskriminering, utkastelser og mistenkeliggjøring fra hotellansatte enn norske og nordiske sexarbeidere, noe som kan bidra til å forklare denne forskjellen (Tveit & Skilbrei, 2008).

Det var også forskjeller på andre punkter. De norskspråklige respondentene var betydelig mer interessert i å jobbe på bordell. Kun 3 av respondentene fra de fremmedspråklige besvarelsene valgte dette alternativet, sammenlignet med 15 norskspråklige respondenter. Hva angår å jobbe fra en leilighet delt med andre som selger sex, var det betydelig større interesse blant de fremmedspråklige respondentene, hvor nesten halvparten (7) hadde oppgitt dette.

Et viktig funn i vår undersøkelse er at respondentene hadde en tydelig preferanse for å jobbe på måter som i dag er kriminalisert under hallikparagrafen. Både blant de norsk- og fremmedspråklige respondentene er de tre helt klart mest populære arbeidsstedene rammet av forbudet. Videre møtte en stor majoritet av respondentene kunder hjemme hos kunden selv, ett av de få alternativene som ikke rammes av hallik-paragrafen, til tross for at kun 20 prosent av respondentene ville gjort dette om de kunne velge fritt.

Erfaringer med vold og krenkelser

Det er godt dokumentert at sexarbeidere i Norge er en gruppe som er særlig sårbar for å bli utsatt for vold, både i og utenfor sexsalg (Bjørndahl, 2012; Bjørndahl & Norli, 2008; Warpe, 2015). De fleste norske kartlegginger av voldserfaringer har hatt fokus på kvinner som selger sex på gata, og kunnskapen om voldserfaringene til personer som primært selger sex via internett, er svært begrenset. Funnene fra vår kartlegging bygger opp under tidligere forskning og viser at personer som selger sex gjennom internett i Norge også er en sårbar gruppe hva gjelder vold, trakassering og ran.

Uønskede erfaringer med kunder

For å kartlegge respondentenes erfaringer med trakassering og vold lagde vi en liste med konkrete hendelser med spørsmål om respondentene hadde opplevd noen av de følgende handlingene fra en kunde uten at dette var avtalt. Vi ba spesifikt om erfaringer med vold som hadde skjedd *i Norge i løpet av de siste tre årene*. Vi ville også vite om respondentene hadde opplevd ubehagelige eller truende adferd over telefon eller gjennom internett.

Respondenten rapporterte at de i stor grad hadde vært utsatt for vold og krenkelser fra kunder. 72 prosent oppga at de hadde blitt utsatt for en eller annen form for fysisk vold, trussel eller seksuelt overgrep fra en kunde i løpet av de siste tre årene, og 82 prosent rapporterte om minst én ubehagelig og uønsket hendelse fra en kunde.

Trakassering og trusler fra kunder

Trakassering i form av å bli kalt skjellsord, skreket til eller fulgt etter var vanlig. Det samme var trusler om vold eller drap. Alt i alt oppga 60 prosent av respondentene at de hadde blitt utsatt for enten trusler eller trakassering fra en kunde.

18 respondenter hadde opplevd å bli kalt skjellsord eller bli skreket til. 17 personer rapporterte at de hadde opplevd at en kunde hadde fulgt etter dem eller fortsatt å ta kontakt etter at de ba dem om å slutte.

Respondentenes erfaringer med trakassering eller trusler fra kunder, med mulighet til å velge flere svar.

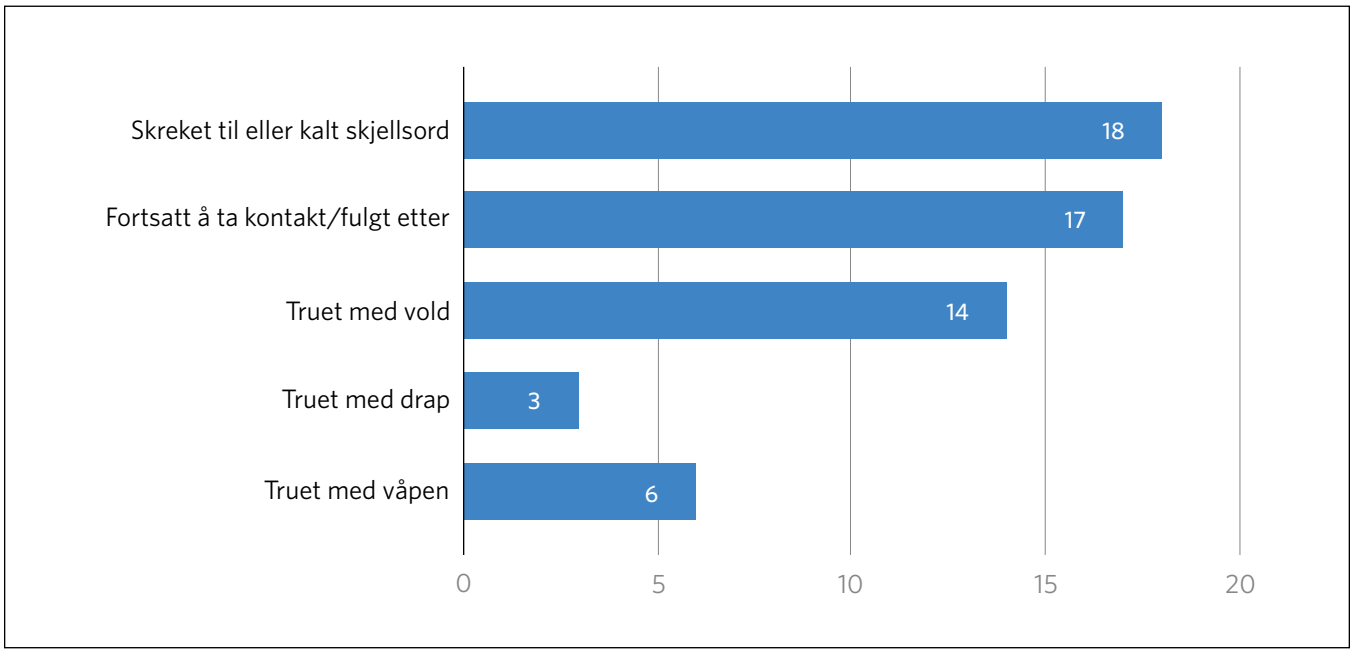

Hva angår trusler oppga 14 at de hadde blitt utsatt for trusler om vold fra en kunde, 6 respondenter oppga å ha blitt truet med våpen, og 3 respondenter hadde blitt truet med drap.

På dette punktet er det verdt å bemerke at en betydelig større andel av de fremmedspråklige respondentene svarte at de hadde blitt utsatt for trusler om vold: 47 prosent av de fremmedspråklige respondentene mot 20 prosent av de norskspråklige.

For trakassering og trusler var det ingen signifikant forskjell mellom kvinner og menn. Trakassering eller trusler ble også rapportert av 5 av 7 transpersoner i undersøkelsen.

Fysisk vold fra kunder

Å bli utsatt for fysisk vold var noe mindre vanlig, men også her oppga 24 prosent å ha blitt utsatt for en eller annen form for fysisk vold eller fysisk krenkelse.

Den vanligste voldserfaringen blant respondentene var opplevelser med å ha blitt slengt rundt, dyttet eller dratt i håret (8). 5 respondenter oppga at de hadde blitt holdt fast mot sin vilje, og 4 hadde opplevd å bli spyttet på. Andre opplevelser med fysisk vold inkluderte å bli slått eller klappet til (2), bli tatt kvelertak på (2), å bli kløpet (2) eller å bli sparket (2). Blant de mest alvorlige tilfellene finner vi tre respondenter som oppga at de har blitt utsatt for drapsforsøk.

Respondentenes erfaringer med fysisk vold fra kunder, med mulighet til å velge flere svar.

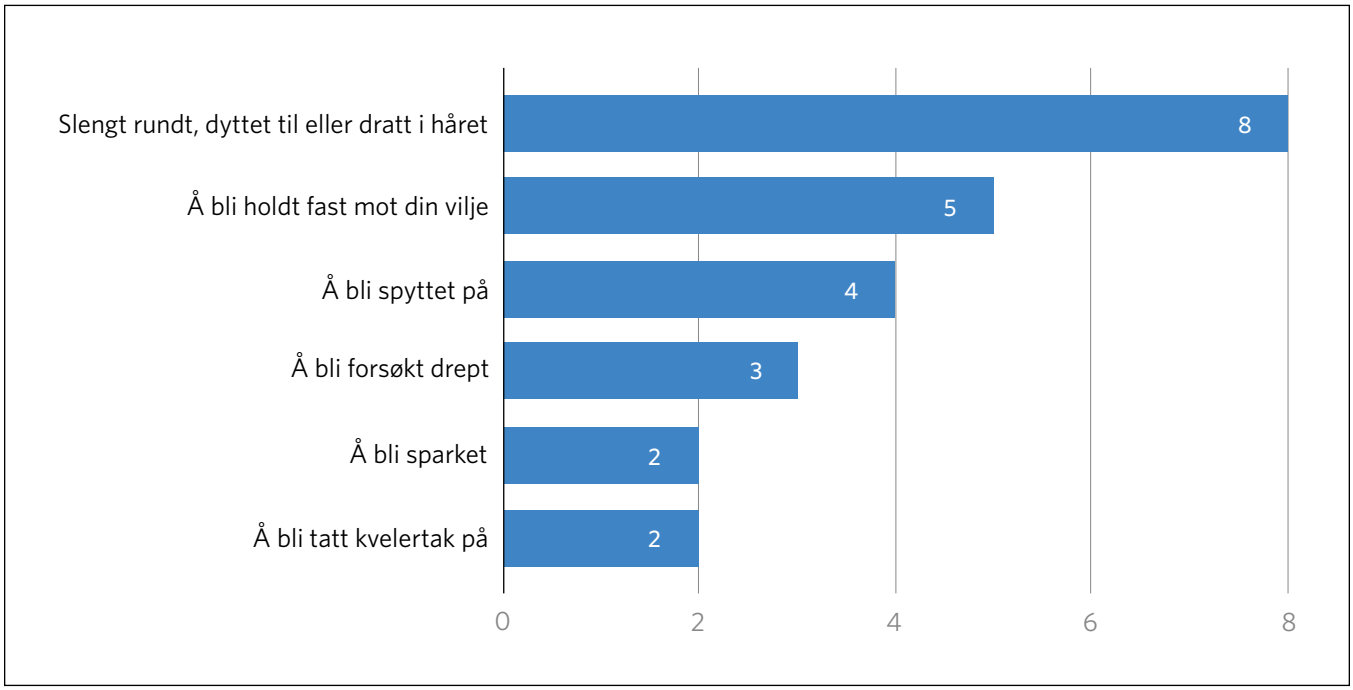

Siden det var relativt få svar i denne kategorien, er det vanskelig å systematisere svarene gruppevis. Likevel er det tydelig at norskspråklige respondenter var overrepresenterte på de fleste alternativene i denne kategorien. Når det gjaldt å bli slått eller klappet til, tatt kvelertak på, bli kløpet og spyttet på, var alle respondentene som oppga at de hadde opplevd dette, i den norskspråklige gruppen. I tillegg var alle unntatt én respondent som oppga opplevelser med å bli slengt rundt, dyttet eller dratt i håret, også norskspråklige. Det var ingen av disse punktene hvor fremmedspråklige var signifikant mer utsatt enn norskspråklige.

Hva angår kjønn var det ingen signifikant forskjell i andelen som hadde opplevd minst én form for fysisk vold, men det er verdt å merke seg at alle unntatt én som hadde blitt utsatt for drapsforsøk eller som hadde blitt truet med våpen av en kunde, var kvinner. Den som ikke var kvinne, identifiserte sitt kjønn som «transe».

Seksualiserte overgrep og krenkelser

Erfaringer med seksualisert vold eller krenkelser ble rapportert av en betydelig andel av respondentene. I alt oppga 48 prosent at de hadde blitt utsatt for en eller annen form for seksuelt overgrep fra kunder, ikke inkludert de som svarte at de hadde opplevd at en kunde hadde nektet å betale. Da det ikke er tydeliggjort hvorvidt kunden nektet å betale før eller etter at den seksuelle handlingen var gjennomført, valgte vi å behandle dette separat. Trass i dette er det naturlig å anta at en andel av disse vil være tilfeller av seksuelle krenkelser.

Det var også to andre alternativer som nok i all hovedsak handler om seksuelle handlinger, men hvor dette ikke var spesifisert direkte. Dette gjelder alternativet «å bli presset til noe du ikke ønsket av en kunde» og «å bli filmet eller tatt bilde av uten at det var avtalt». Dersom vi inkluderer respondenter som hadde

erfaringer med de to sistnevnte alternativene, var det til sammen 60 prosent som oppga å ha blitt utsatt for seksuelle krenkelser eller overgrep.

I denne kategorien var den mest rapporterte erfaringen å oppleve at en kunde hadde tatt av seg kondom uten samtykke (16). Her var det en betydelig større andel av fremmedspråklige som hadde denne erfaringer: 53 prosent av de fremmedspråklige mot 23 prosent av de norskspråklige.

Respondentenes erfaringer med seksuelle overgrep eller krenkelser fra kunder, med mulighet til å velge flere svar.

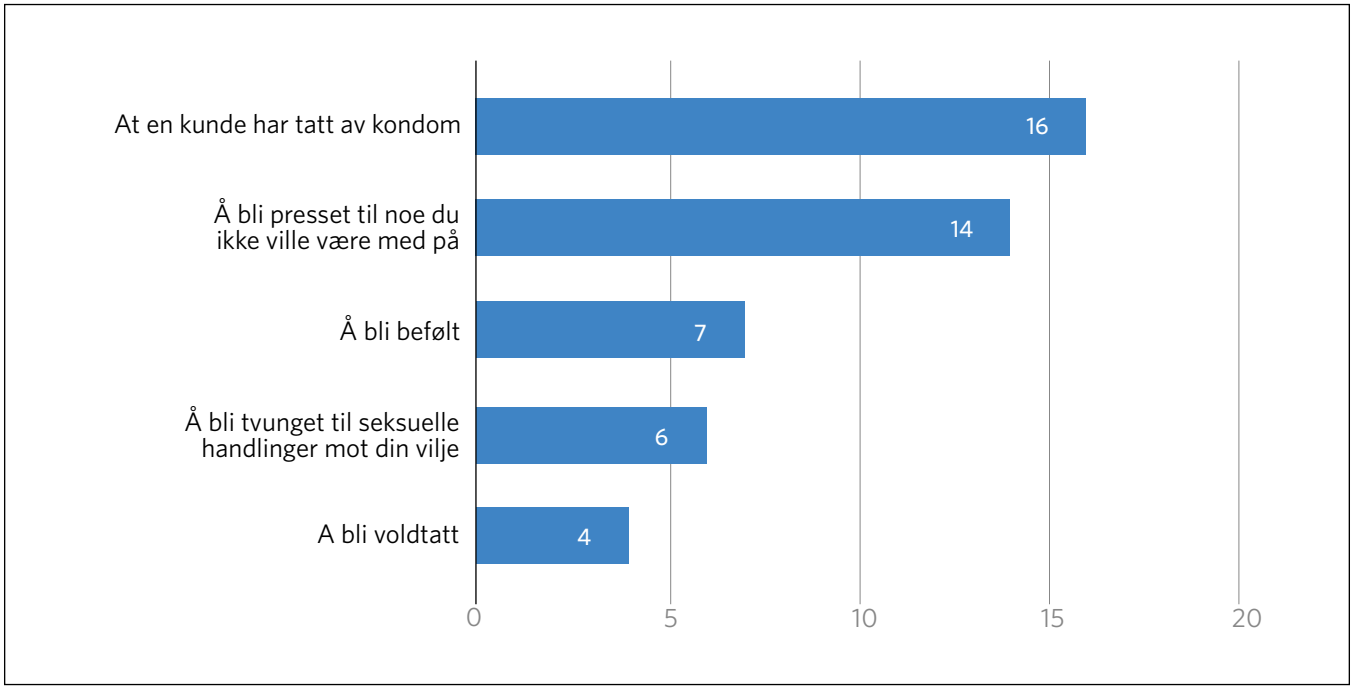

6 personer oppga at de hadde blitt tvunget til seksuelle handlinger mot sin vilje, og 7 hadde blitt befølt mot sin vilje. På disse to alternativene var alle unntatt én respondent norskspråklige.

I tillegg svarte 14 respondenter at en kunde hadde presset dem til å være med på noe de ikke ønsket, men hvor det ikke var spesifisert hva dette innebar. Én mann valgte også å utdype i fritekstfeltet, hvor han spesielt drar frem kunder som er ruset som særlig problematiske:

«Det er ubehagelig når klienten er full eller dopa og vil gjøre mer enn det vi har blitt enige om. Jeg ber alltid om penger på forhånd og to ganger har jeg måttet kaste dem ut.»

12 respondenter oppga at de hadde blitt filmet eller tatt bilder av uten at dette var avtalt. Å bli filmet mot sin vilje var betydelig vanligere blant fremmedspråklige, hvor 40 prosent oppga dette mot 17 prosent av de norskspråklige.

Sammenlignet med de andre alternativene var det en relativt liten andel som oppga at de hadde blitt utsatt for voldtekt (4). Det er mulig at dette kan forklares med at respondentene har en høyere terskel for å kalle seksualisert vold eller tvang for voldtekt, gitt at såpass mange rapporterer erfaringer med fysisk vold og seksuelle krenkelser, som at kunden har tatt av kondom uten samtykke eller tvunget seg til seksuelle handlinger.

Det kan også være at erfaringer med voldtekt er mindre vanlig hos denne gruppen respondenter enn det som tidligere har blitt rapportert.

Et noe uventet funn var at det ikke synes å være noen signifikant forskjell mellom kjønnene når det kom til seksuelle overgrep og krenkelser, uavhengig av type. I undersøkelsen var det en tilnærmet like stor andel menn og kvinner som oppga å ha blitt utsatt for seksuelle overgrep eller krenkelser, dette gjaldt også når vi så på transmenn og -kvinner som separate grupper. Når det gjelder transpersoner er antallet respondenter såpass lavt det ikke er mulig å slå fast noen trender, men det er verdt å merke seg at samtlige transmenn i undersøkelsen rapporterte om seksuelle overgrep fra kunder, og én transkvinne og én «transe» oppga å ha blitt presset til noe de ikke ønsket eller å bli filmet eller tatt bilder av uten samtykke.

Andre krenkelser og ubehagelige hendelser

Blant andre former for krenkelser var erfaringer med kunder som nektet å betale, det klart mest valgte alternativet, og hele 23 personer oppga at de hadde opplevd dette. Dette var vanlig blant både norsk- og fremmedspråklige, og det var relativt jevnt fordelt mellom menn og kvinner. Alle unntatt én som oppga å være trans, rapporterte opplevelser med at en kunde hadde nektet å betale. I tillegg oppga 5 respondenter at de hadde blitt utsatt for ran eller forsøkt ran fra en kunde.

Respondentenes erfaringer med andre ubehagelige og uønskede opplevelser fra kunder, med mulighet til å velge flere svar.

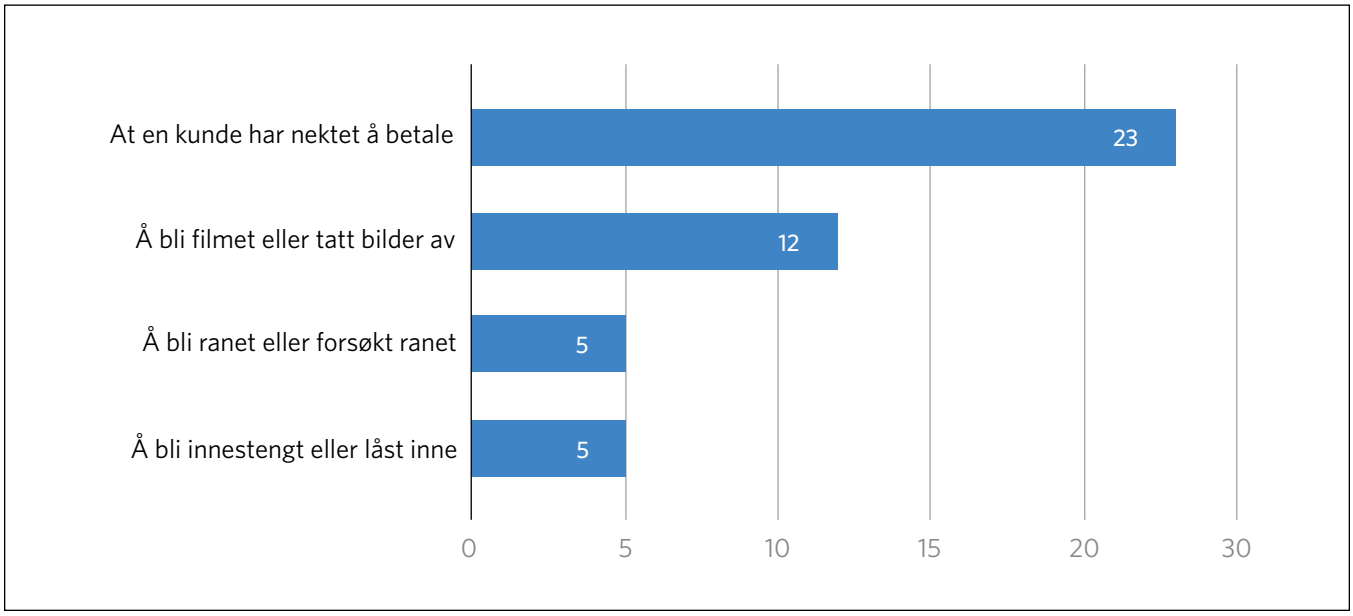

To personer beskrev opplevelser i fritekstfeltet som ikke lett kan kategoriseres, men som omhandler vanskelige følelser knyttet til sexarbeid også i en kontekst hvor det kanskje ikke har skjedd vold:

«Mye små nervepirrende hendelser hele tiden. Ingen veldig grove ting har skjedd, bare generelt det å være nervøs for at magefølelsen din har bommet denne gangen.»

«Det er hver gang jeg har en kunde. Jeg føler meg rett og slett som en 'piece of dirt'. Menn (=kunder) behandler meg som kun en 'piece of dirt', og på det beste som en eller annen tube de kan putte all spermen sin i.»[3]

Vold og krenkelser fra andre enn kunder

Tidligere undersøkelser viser at personer som selger sex ikke bare blir utsatt for vold fra kunder, men også er sårbare for vold i nære relasjoner og fra fremmede, og derfor valgte vi å stille spørsmål også om dette (Bjørndahl, 2012; Bjørndahl & Norli, 2008). Også her ga vi respondentene en liste over konkrete handlinger med spørsmål om de hadde opplevd noen av de følgende handlingene fra noen som ikke var en kunde.

Her er det viktig å presisere at vi utelukkende spurte om hendelser som respondentene hadde opplevd *fordi de solgte sex*. Det er altså ikke en kartlegging av voldserfaringer utenfor sexsalg på generelt grunnlag.

Respondentenes erfaringer med vold eller krenkelser fra andre enn kunder fordi de solgte sex, med mulighet til å velge flere svar.

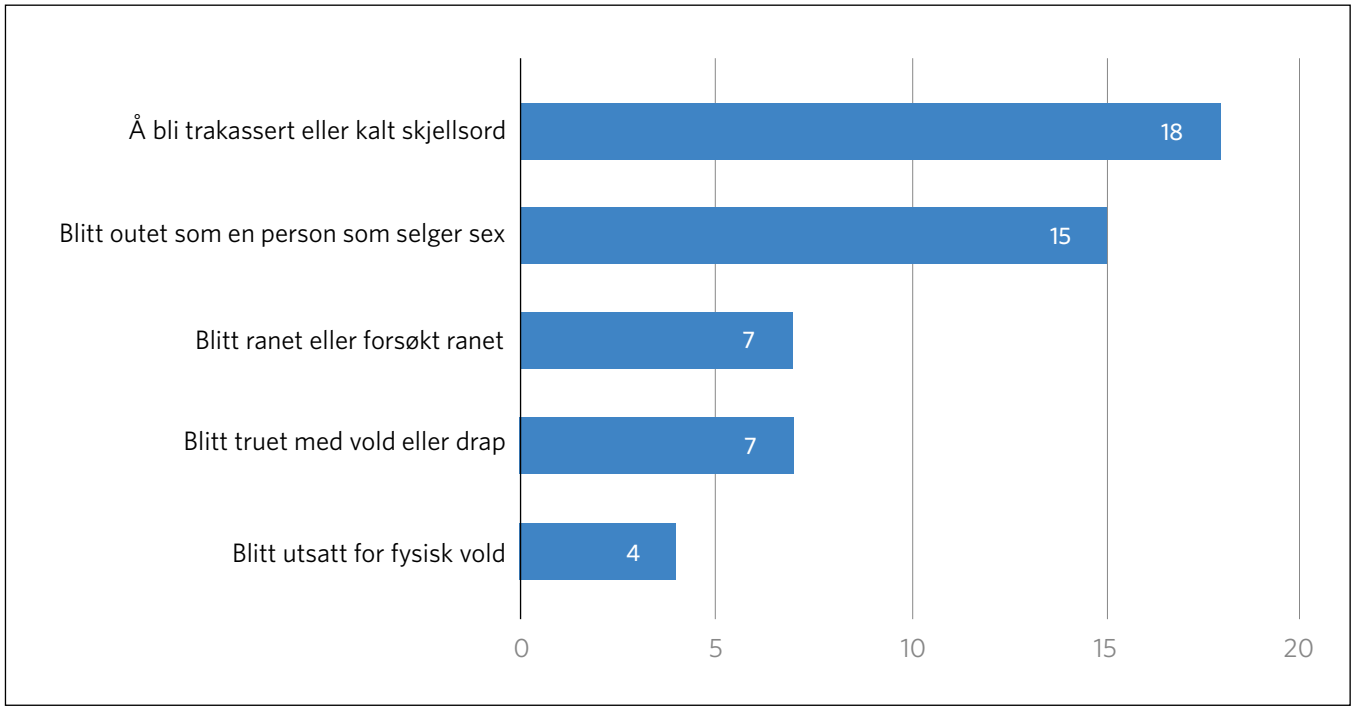

Opplevelser med trakassering ble oppgitt som ganske vanlig av respondentene, og 36 prosent hadde opplevd å bli skreket til eller kalt skjellsord av noen som ikke var en kunde fordi de solgte sex. Blant de som hadde denne opplevelsen, var det vanligste å bli utsatt for dette fra en fremmed, deretter kom en venn eller bekjent. I tillegg var det én respondent som oppga at hun hadde blitt utsatt for trakassering fra familie og partner, og som la til i fritekststeltfeltet at hun hadde blitt trakassert av feminister.

Opplevelser med trakassering fra andre enn kunder forekom hyppigere blant de fremmedspråklige respondentene, med 53 prosent mot 29 prosent for de norskspråklige.

15 av respondentene svarte at de hadde opplevd å bli outet som sexarbeider mot sin vilje. Også her var fremmedspråklige overrepresentert, 47 prosent sammenlignet med 23 prosent blant norskspråklige.

3 *«Its everytime I have a client. I feel like simply a peace of dirt. Men (= clients) all threat me like just a peace of dirt, at its very best as some kind of tube to put all there sperm in.»*

Av de som oppga dette var det venner, bekjente eller fremmede som var vanligst. 4 respondenter svarte også at de hadde blitt utsatt for fysisk vold fordi de solgte sex. I motsetning til svarene for fysisk vold fra kunder, var alle disse fremmedspråklige: 2 menn og 2 kvinner.

7 respondenter oppga å ha blitt truet med vold eller drap fordi de solgte sex, og 7 oppga at de hadde blitt ranet eller forsøkt ranet. Av de sistnevnte var 5 av de 7 fremmedspråklige, og kun én var en mann. Den andre definerte seg som «transe».

2 personer rapporterte å ha blitt utsatt for trusler eller vold fra halliker eller i forbindelse med organisert kriminalitet i Norge, hvorav begge var kvinner; én norskspråklig og én fremmedspråklig. Den ene beskrev en alvorlig situasjon hvor hun hadde blitt utsatt for grove trusler og forfølgelse fordi hun skyldte penger til noen i gruppe som drev organisert kriminalitet i Oslo. Den andre kvinnen beskrev en situasjon der en kunde og kjæreste hadde utnyttet og mishandlet henne grovt:

«Jeg møtte en kunde og dumt nok forelsket meg. Han ble veldig voldelig og begynte og pimpe meg ut. Hvis jeg ikke ville jobbe mishandlet og banket han meg. Hvis jeg ikke frivillig overleverte alle pengene mine bare mishandlet og banket han meg og tok alt sammen.»[4]

Ellers var det flere som beskrev hendelser i fritekst-feltet. Én fortalte at hun hadde mistet jobben som et direkte resultat av å bli outet som en sexarbeider, og flere beskrev opplevelser med å bli fryst ut eller utsatt for stigmatiserende holdninger:

«Blitt kuttet ut av venner fordi jeg solgte sex.»

«Jeg har blitt møtt med 'at du kan gjøre noe sånt med din egen kropp' og generell uvitenhet hvor infoen vedkommende har fått er typisk fra serier hvor sexarbeidere er blitt shamet for å være sexarbeider.»

«Fortalte det til ei venninne som viste seg å være mye mer fordomsfull enn jeg trodde.»

Politi og helsevesen

Et viktig formål med denne undersøkelsen har vært å kartlegge hvilke ressurser personer som selger sex ved bruk av internett, har tilgjengelig dersom de blir utsatt for vold eller ubehagelige hendelser. Vi ønsket særlig å kartlegge respondentenes forhold til politi og offentlige helsetjenester. Temaer knyttet til dette ble tatt opp flere steder i undersøkelsen. Blant annet ble respondentene spurt om sine erfaringer med ulike tjenester og fikk forelagt ulike påstander som de skulle vurdere.

Tillit til politiet

Manglende tillit til politi var gjennomgående i undersøkelsen. Når respondentene ble bedt om å vurdere påstanden «Jeg har tillit til politiet» var det klart mest valgte alternativet «svært uenig» (16), mens 7 respondenter krysset av for «litt uenig». Til sammenligning svarte 7 respondenter at de var «litt enig» og 6 respondenter svarte at de var «helt enig». I tillegg svarte 7 respondenter «verken enig eller uenig».

4 *«I met a client and stupidly fell in love. He became very violent and started pimping me out. If I didn't want to work he'd abuse and bash me. If I didn't voluntarily hand over all my money he'd just abuse and bash me than take it all.»*

Respondentenes vurdering av påstanden «Jeg har tillit til politiet».

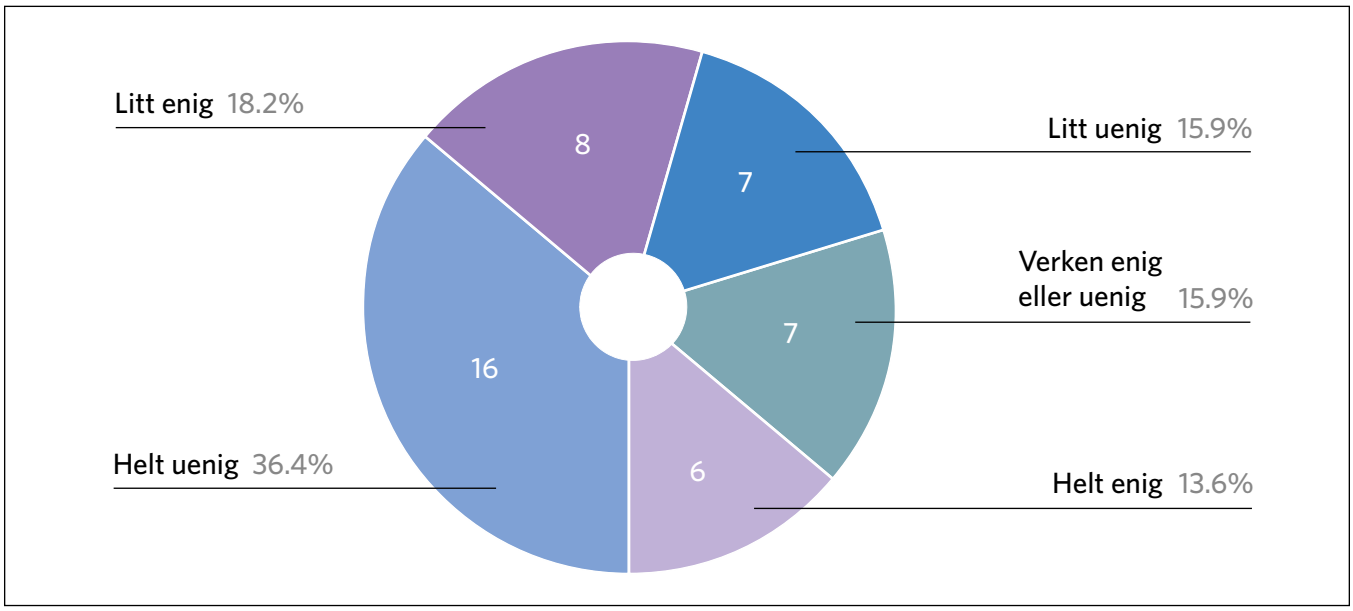

På dette spørsmålet var det noen forskjeller mellom de fremmedspråklige og norskspråklige respondentene. En av disse er at de norskspråklige respondentene oppga å ha betydelig mindre tillit til politiet enn respondentene i de fremmedspråklige besvarelsene. Ingen av de 35 norskspråklige respondentene svarte at de var «helt enig» i påstanden «jeg har tillit til politiet», mot 6 av de fremmedspråklige.

Selv om tallene tyder på en noe høyere tillit blant fremmedspråklige, er det fremdeles slik at én tredjedel av også denne gruppen eksplisitt rapporterer at de ikke har tillit til politiet.

Erfaringer med politiet

Vi ønsket også å kartlegge i hvilken grad respondentene som hadde blitt utsatt for krenkende eller voldelige hendelser, tok med kontakt med politi i etterkant av hendelsen. Respondentene ble derfor stilt følgende spørsmål: «Dersom du svarte at du hadde blitt utsatt for noe ubehagelig eller voldelig, tok du kontakt med politiet i etterkant?»

Blant de som svarte på spørsmålet og som oppga at de hadde vært utsatt for vold eller krenkelser, var det kun 7 personer som svarte ja. 24 respondenter svarte at de hadde latt være å ta kontakt med politiet. Blant disse oppga 11 at årsaken til dette var at de selv opplevde at de ikke trengte hjelp.

De resterende 14 som hadde latt være å ta kontakt med politiet, ble gitt et oppfølgingsspørsmål om årsakene til at de ikke hadde tatt kontakt. Av disse var det 10 norskspråklige og 4 fremmedspråklige respondenter. Det var ingen store forskjeller mellom disse gruppene når det kom til årsakene til at de hadde latt være å oppsøke hjelp.

Årsaker til at respondentene ikke tok kontakt med politi i etterkant av en voldelig eller ubehagelig hendelse, selv om de trengte hjelp, med mulighet for å velge flere svar.

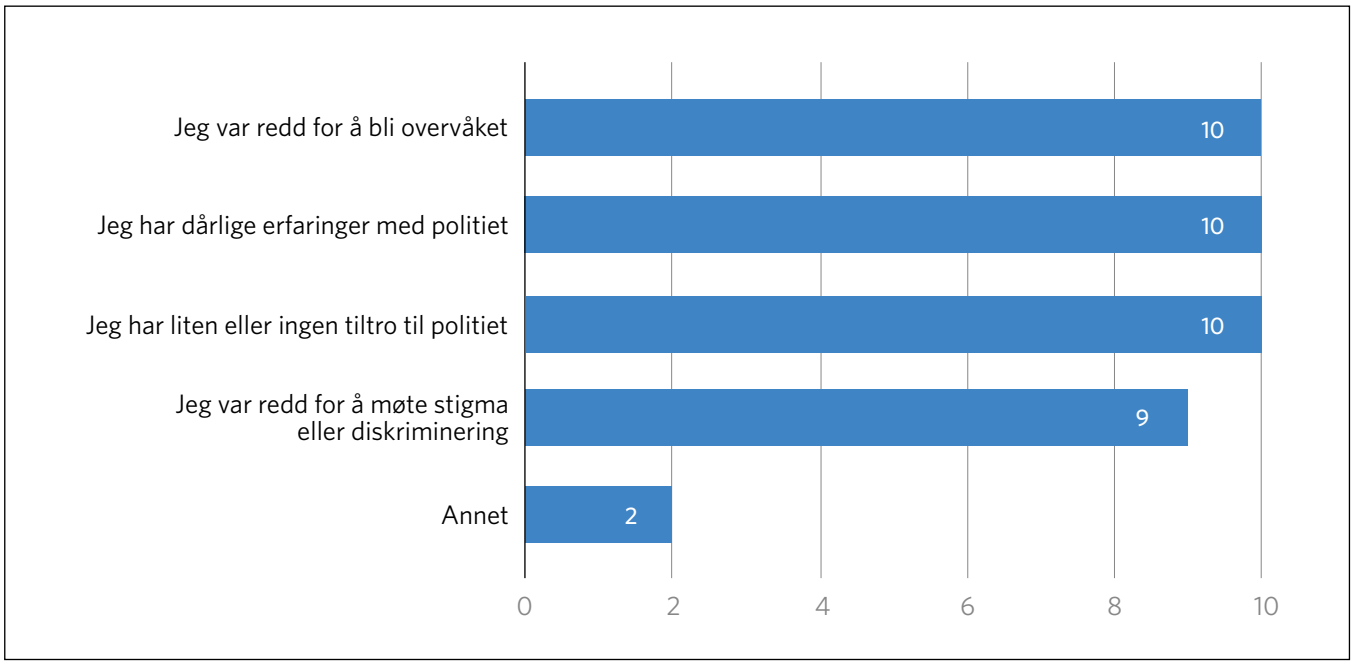

Årsakene respondentene oppga var i hovedsak knyttet til bekymringer med politiet selv, heller enn utenforstående grunner som frykt for represalier fra bakmenn. De fleste respondentene valgte flere alternativer. 10 respondenter oppga at de ikke anmeldte fordi de var redde for å bli overvåket av politiet, 10 oppga at de hadde dårlige erfaringer med politiet fra tidligere og 10 respondenter svarte at de ikke hadde anmeldt fordi de hadde «liten eller ingen tiltro til politiet eller rettsvesenet». I tillegg svarte 9 respondenter at de var redd for å bli utsatt for stigma og diskriminering.

Én kvinne oppga at hun ikke hadde anmeldt fordi de som utsatte henne for vold ville drept henne, og én respondent oppga årsaken som *«jeg var redd for at de skulle ta fra meg barna mine eller kontakte barnevernet»*.

Felles for svarene er at de oppgitte årsakene nesten utelukkende handler om frykt for politiet selv, heller enn utenforstående forhold. Gitt omfanget av denne undersøkelsen kan vi ikke si noe sikkert om hva som er årsaken til dette, men det finnes funn fra andre rapporter som er verdt å bemerke. En av disse er Vista Analyse evalueringsrapport om sexkjøpsloven hvor det poengteres at personer som selger sex opplever at sexkjøpsloven har ført til mer stigma mot de som selger seksuelle tjenester og at «*flere politifolk ser ned på de prostituerte og derfor i større grad enn tidligere trakasserer kvinner i prostitusjon*» (Rasmussen et al., 2014, s. 77).

Noen respondenter valgte å beskrive erfaringer i fritekstfeltet. En ung mann som svarte på den spanske undersøkelsen knyttet sine positive erfaringer med politiet til det at han ikke var mørk i huden:

«Positivt, men det kan være fordi jeg er hvit. Jeg vet om andre som fordi de er mørke blir stoppet. Det er veldig urettferdig.»

Én kvinne skrev i et fritekstfelt at hun var redd for at politiet skulle «ta» henne fordi hun ikke betalte skatt:

«Ikke trengt å tilkalle politiet enda, men hadde gjort det om det var nødvendig. Selv om jeg ikke føler meg helt trygg på den instansen ettersom jeg ikke skatter. Kan de ta meg for det i samme slengen?»

En norsk kvinne beskrev ulike erfaringer basert på hvilket politidistrikt det var snakk om:

«Oslopolitiet og Prosentret har jeg blitt møtt med respekt og den hjelpen jeg trengte. Da jeg ble truet av han jeg anmelde da saken kom for retten fikk jeg null hjelp av myndighetene i Rogaland.»

Tillit til offentlig helsevesen

Vi ønsket også å få en oversikt over tilliten til helsevesenet og opplevelsen av tilgang til helsetjenester. Tilliten til offentlige helsetjenester blant respondentene synes å være noe høyere enn tilliten til politiet. Majoriteten av respondentene (18) svarte at de var verken enig eller uenig med påstanden «Jeg har tillit til offentlige helsetilbud».

8 respondenter oppga at de var «helt enig» og 6 respondenter svarte at de var «litt enig». 5 svarte at de var «litt uenig», og 2 personer var «svært uenig» i påstanden.

Respondentenes vurdering av påstanden «Jeg har tillit til offentlige helsetilbud».

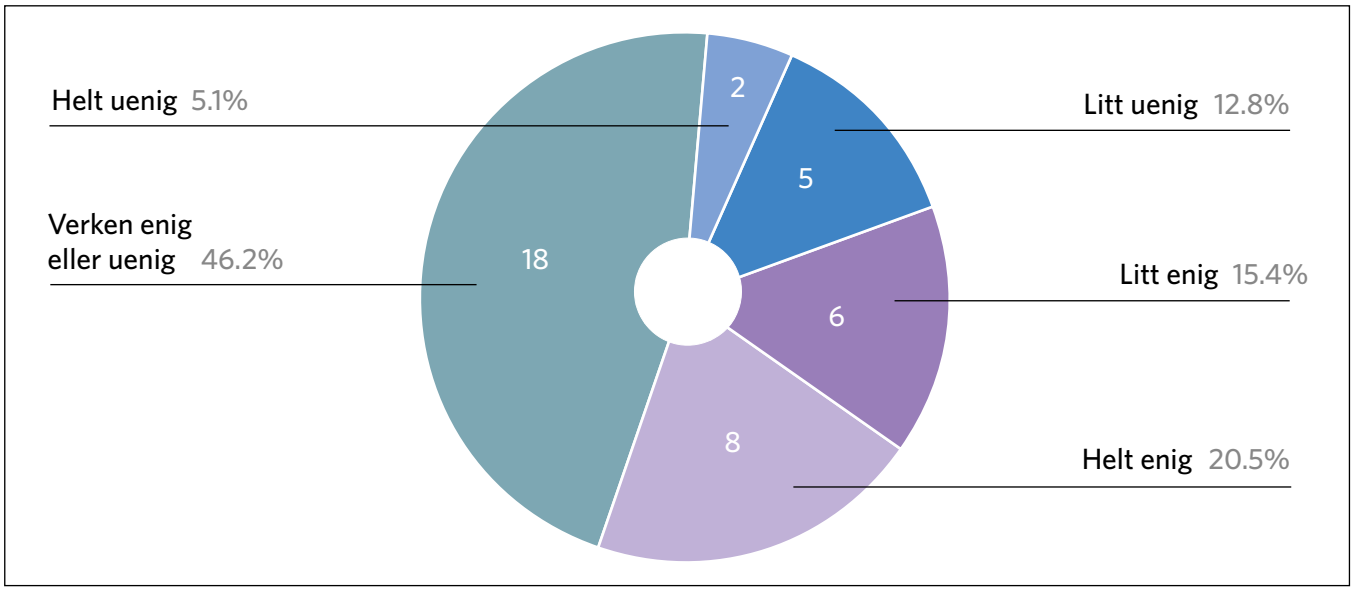

Svarene avdekket også en noe større tillit til offentlige helsetjenester blant de fremmedspråklige respondentene enn blant de norskspråklige. Blant de som hadde svart på de fremmedspråklige undersøkelsene oppga 53 prosent at de var enten helt eller litt enig, mot bare 17 prosent av de norskspråklige.

Erfaringer med helsevesenet

Et funn fra denne delen av undersøkelsen som vekker vår bekymring, er knyttet til stigmatiserende holdninger blant helsepersonell. Når respondentene ble bedt om å vurdere følgende påstand: «Jeg opplever stigmatiserende holdninger fra de som jobber i helsetilbud», oppga majoriteten av respondentene som svarte på spørsmålet at de var enten «helt enig» (10) eller «litt enig» (10). Det var 17 respondenter som sa seg verken enig eller uenig, og kun 4 respondenter svarte at de var «svært uenig». Ingen respondenter var «litt uenig».

Respondentenes vurdering av påstanden «jeg opplever stigmatiserende holdninger fra de som jobber i helsetilbud».

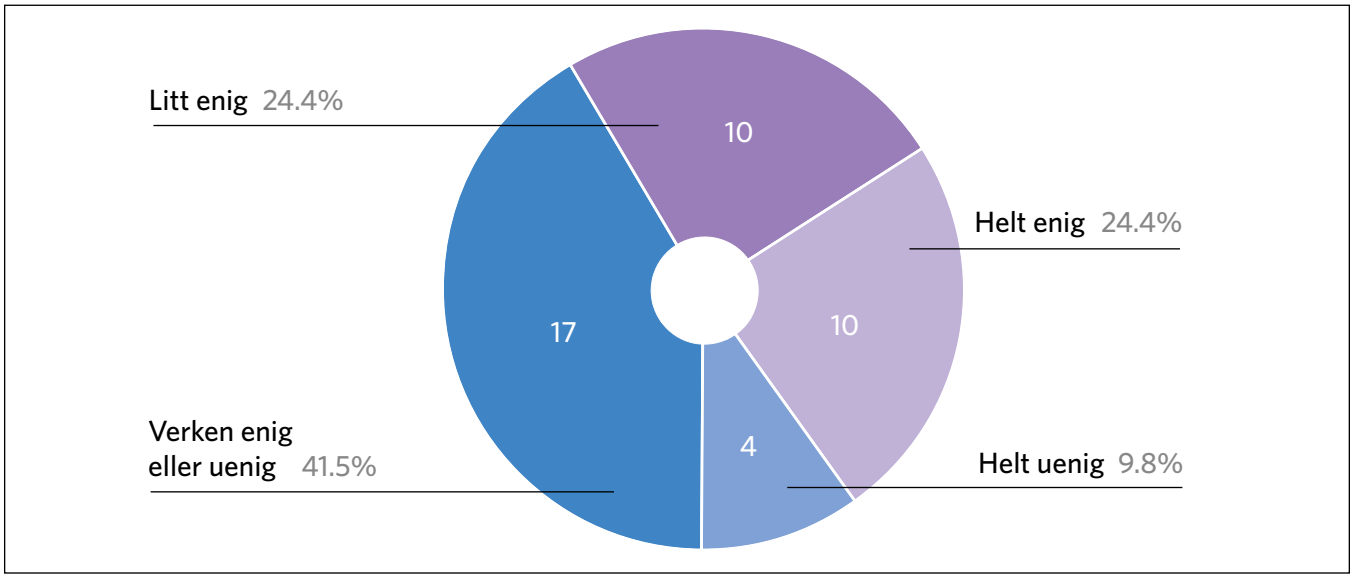

Stigma ble oppgitt som den vanligste grunnen til at sexarbeidere som trengte helsehjelp, likevel valgte å ikke oppsøke dette.

Respondentene som hadde vært utsatt for voldelige eller ubehagelig hendelser, ble spurt om hvorvidt de hadde tatt kontakt med helsevesenet i etterkant av hendelsen. 22 respondenter svarte nei, og her oppga flertallet (18) som grunn at de ikke hadde hatt behov for hjelp. 6 personer svarte at de ikke husket om de hadde tatt kontakt eller ikke, og 6 svarte at de ikke hadde tatt kontakt med helsevesenet selv om de trengte hjelp.

Når disse 6 respondentene ble bedt om å fortelle om årsaken til dette, var det mest valgte alternativet «Jeg var redd for å oppleve stigma eller diskriminering» (4).

Andre årsaker som ble oppgitt var «jeg har tidligere dårlige erfaringer med helsevesenet» (2), «Jeg var redd for at helsevesenet skulle kontakte politiet» (2), «Jeg visste ikke hvilke tjenester som var tilgjengelig» (2) og «Jeg var redd for å bli outet eller gjenkjent» (2). I tillegg var den én respondent som svarte at den typen hjelp hun trengte, ikke var tilgjengelig, og én som var redd for å bli dømt. 3 kvinner, hvorav en var trans, beskrev også erfaringer i fritekstfeltet:

«Jeg var redd for at de skulle si til meg at kundene mine ikke hadde gjort noe galt mot meg, fordi jeg er en sexarbeider, og jeg ville det. Og at alt var mitt eget frie valg, og det var akkurat det som skjedde.»[5]

«Føler skam for å si hva jeg egentlig holder på med i redsel for at de skal mislike det jeg gjør. Jeg elsker jobben min og holder på så lenge jeg kan. Dette er min drømmejobb.»

«Jeg hadde trengt noen å snakke med og litt psykologisk støtte, men jeg vet at denne typen tjeneste ikke er tilgjengelig, ikke for en besøkende og tilreisende sexarbeider, i alle fall.»[6]

Tillit til hjelpetilbud for personer som selger sex

Et positivt funn fra undersøkelsen er at respondentene oppga en betydelig større tillit til ansatte som jobber i hjelpetilbud som spesifikt retter seg mot personer som selger seksuelle tjenester, slik som Pro Sentret, PION, Nadheim, Albertine og Marita. Her svarte 21 av respondentene at de var «helt enig» i påstanden «Jeg har tillit til ansatte som jobber i hjelpetilbud som retter seg mot personer som selger sex». Videre var det ytterligere 5 som oppga at de var «litt enig», 5 som verken var positive eller negative, 2 som valgte «litt uenig» og 2 som var «svært uenig».

I tillegg svarte 6 respondenter at de ikke kjente til noen av tilbudene listet opp. Her er det verdt å merke seg at 5 av de som ikke kjente til noen av helsetilbudene, var norskspråklige respondenter. At flere norskspråklige personer som selger sex i Norge ved bruk av internett ikke kjenner til noen av organisasjonene eller tiltakene knyttet til salg av sex, tyder på at hjelpetiltakene trolig bør gjøre mer for å nå ut til norskspråklige sexarbeidere. Personer som snakker norsk og kan navigere på internett, er i utgangspunktet en gruppe det bør være enkelt å informere om hjelpetilbud i Norge.

Opplevelsen av tilgang til helsetjenester

Respondentene ble også bedt om å vurdere hvor enige de var i påstanden «Jeg opplever at jeg har god tilgang til helsetilbud». Her svarte majoriteten av respondentene at de var «helt enig» (18) eller «litt enig» (12). I tillegg var 7 respondenter «verken enig eller uenig», 2 var «litt uenig» og ytterligere 2 respondenter var «svært uenig».

Her var det ingen store forskjeller mellom de norske og utenlandske respondentene, som begge i all hovedsak oppga å ha god tilgang.

5 *«I felt afraid, that they would tell me, that nothing bad was done to me by my clients, because i am a sexworker, and I want it. And every thing is my own free choice, and exactly that happened.»*

6 *«I would have needed someone to talk to and some psychological support, but I know that this kind of service is not available, not for a visiting and touring sexworker anyway.»*

Kontakt med andre som selger sex

Et av formålene med undersøkelsen var å få en oversikt over i hvilken grad personer som selger sex har kontakt med andre i samme situasjon, og hvilken rolle slik kontakt spiller for gruppen. Som en interesse-organisasjon for personer som selger sex har PION i mange år vært en kontaktflate for personer med erfaring fra salg av seksuelle tjenester. PIONs opplevelse er at nettverk og vennskap med andre sexarbeidere har stor betydning for mange i denne gruppen, og at plattformer på internett er viktige for å skaffe og opprettholde kontakt med andre som selger sex.

I samtaler med ansatte ved Nadheim og Pro Sentret kom det frem at også hjelpetiltakene opplever at det blant deres brukere finnes større og mindre grupper sexselgere i Norge som benytter seg av internett-baserte applikasjoner for å skaffe og opprettholde kontakt med andre som selger sex. Dette gjelder særlig når det kommer til å dele informasjon om voldelige kunder eller trygge steder å selge sex. Funnene i denne undersøkelsen bekrefter disse erfaringene.

Størrelse på nettverk

Den store majoriteten av respondentene kjente andre som solgte sex. Blant 50 respondenter svarte 41 at de hadde kontakt med andre sexarbeidere. Antallet personer respondentene oppga at de kjente, varierte fra én til 1000, og det var svært stor variasjon mellom de to ytterpunktene.

Det er mange grunner til at disse tallene kan variere, slik som hvor lenge man selv har vært i virksom-heten, hvor offentlig eller «ute» man er, og hvilke språk man snakker. Blant våre respondenter var det stor variasjon også internt i de ulike gruppene, men de som oppga at de var aktive innenfor sexarbeidaktivisme eller i interesseorganisasjoner for sexarbeidere, rapportere gjennomgående høyere antall bekjente.

Kontaktflater

Respondentene ble også gitt muligheten til å skrive i fritekstfelt om hvor de hadde blitt kjent med andre som selger sex. Også her var det stor variasjon. De fleste svarte at de hadde blitt kjent via internett eller gjennom sin jobb, i forbindelse med reiser eller felles arbeidssted, eller fordi andre som selger sex hadde tatt kontakt gjennom annonser. Andre svar inkluderte kontakt gjennom sexarbeiderorganisjoner, outreach, queerfeministiske miljøer, transmiljøer, gjennom Pro Sentret, felles bekjente, gjennom Grindr, urelatert til sexsalg eller ved at en kjæreste, venn eller familiemedlem også solgte sex.

Gitt at vi hadde rekruttert respondenter til undersøkelsen via nettverk for sexarbeidere og målgruppen var personer som aktivt bruker internett til sexsalg, var det ikke overraskende at internett ble rapportert som den vanligste måten å skaffe og opprettholde kontakt med andre sexarbeidere.

Samtaleemner

Respondentene som oppga at de kjente andre som solgte sex, fikk også spørsmål om hva de snakket om med andre sexarbeidere. De fikk en liste med flere svaralternativer og kunne utdype i fritektstfelt.

Hva respondentene snakker om med andre som selger sex, med mulighet til å velge flere svar.

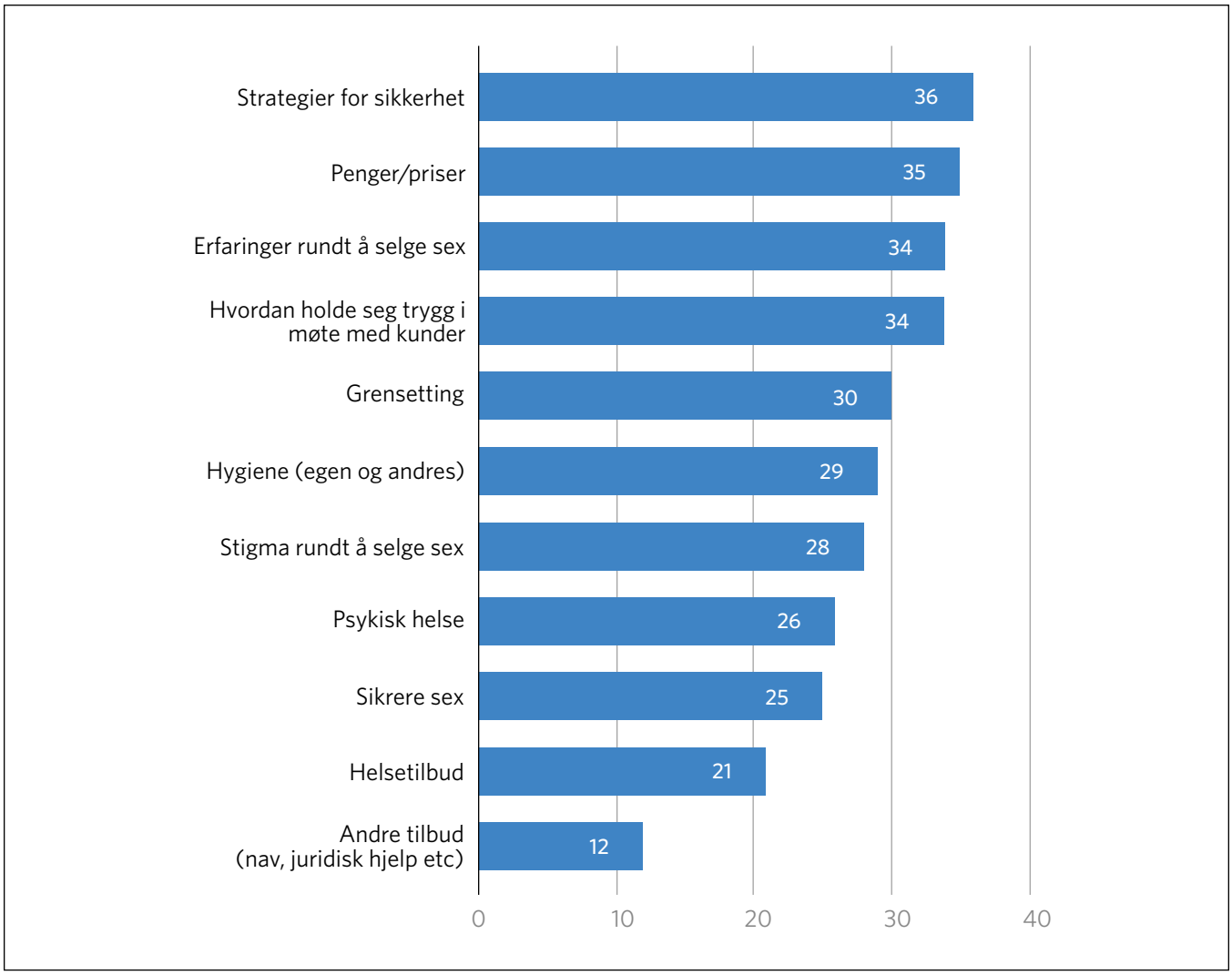

På dette spørsmålet var det mest valgte alternativet «strategier for sikkerhet» (36), etterfulgt av «penger/priser» (35), «erfaringer rundt å selge sex» (34) og «hvordan holde seg trygg i møte med kunder» (34).

Andre alternativer som også var populære inkluderte «grensesetting» (30) og «hygiene» (29), «stigma rundt å selge sex» (28), «psykisk helse» (26), «sikrere sex» (25) og «helsetilbud» (21). Det minst valgte alternative var «Andre tilbud (NAV, juridisk hjelp) med kun 12 respondenter. I tillegg valgte 5 respondenter å beskrive sine samtaleemner i fritekst:

«Alt egentlig! Deilig å ha noen å dele/diskutere jobben sin med! :)»

«Hvordan vi skulle ønske at ting var, og helt andre ting enn jobb :)»

«For øyeblikket har jeg ingen å snakke med. Hvis jeg hadde snakket med mine tidligere venner hadde de kalt meg SWERF og til og med TERF[7] og prippen. Selv om jeg vet at de alle har sine egne problemer.»[8]

7 SWERF og TERF er en forkortelser for de engelske begrepene Sex Worker Exclusionary Radical Feminist (SWERF) og Trans Exclusionary Radical Feminist (TERF).

8 *«At the moment I have nobody to talk to. If I'd talk to me former friends, they'd call me SWERF and even TERF and prude. Although I know that they all have problems on their own.»*

«Morsomme ting kunder sier og gjør.»

«Våre spirituelle behov/tro og hvordan å rense oss selv fra all den negative energien vi absorberer gjennom jobben.»[9]

Betydningen av sosiale nettverk mellom sexarbeidere

At mennesker som selger sex i stor grad snakker om erfaringer med sexsalg, sikkerhet og penger, gjenspeiler inntrykket PION har opparbeidet seg over flere år. Disse samtalene er viktige for mange sexarbeidere, siden det finnes lite informasjon om hvordan man kan selge sex på tryggest mulig måte. Den offentlige diskusjonen om sexarbeid handler mye om hvordan man kan komme ut av sexarbeid, og lite om hvordan sexarbeiderne kan ivareta seg selv og andre mens de jobber med salg av sex. Resultatet er at sexarbeidere i all hovedsak må lære seg slike strategier alene eller i dialog med andre i samme situasjon.

Dette bekreftes også i denne undersøkelsen. Når respondentene ble bedt om å vurdere påstanden «Kontakt med andre som selger sex gjør meg tryggere i jobben min», svarte den store majoriteten at de var «helt enig» (27) eller «litt enig» (9). Kun 2 respondenter var «helt uenig», ingen var «litt uenig». 3 respondenter stilte seg verken positivt eller negativt til påstanden. Det var ingen store forskjeller mellom norsk- og fremmedspråklige respondenter.

Respondentenes vurdering av påstanden «Kontakt med andre som selger sex gjør meg tryggere i jobben min».

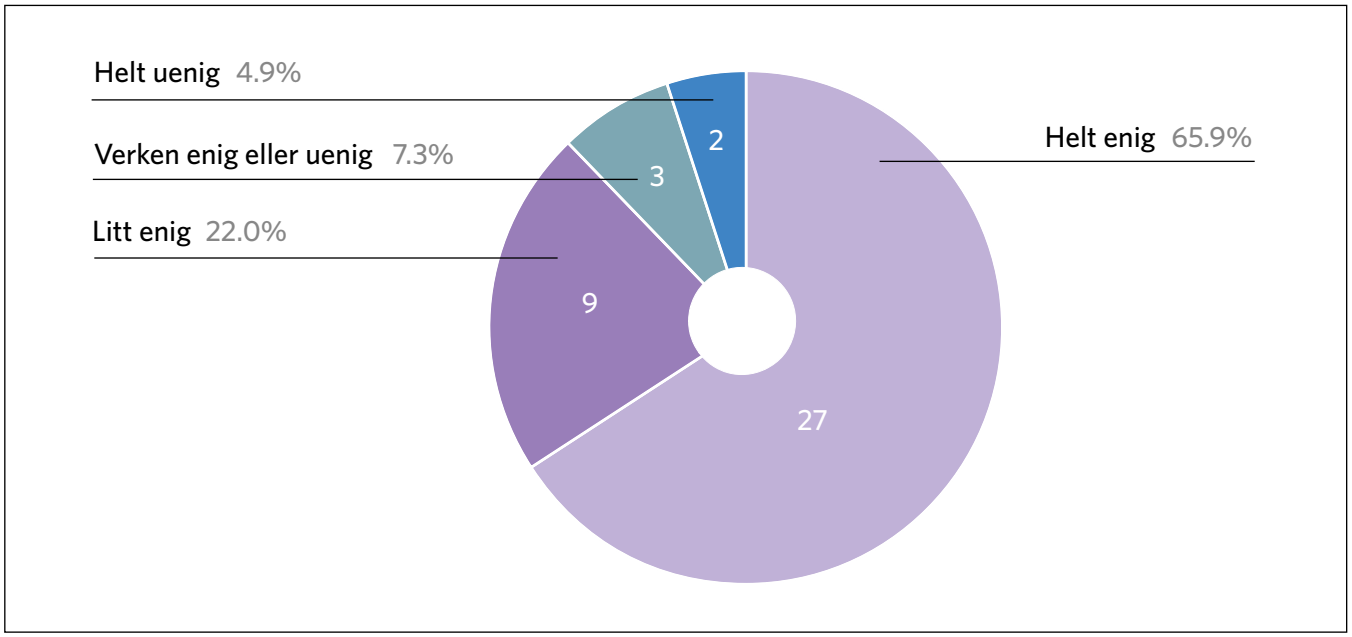

På spørsmål om hvem respondentene opplevde at det var mest naturlig å ta kontakt med dersom de opplevde en ubehagelig eller voldelig situasjon i forbindelse med å selge sex, var «en venn eller kjæreste som også selger sex» det klart mest valgte alternativet. Blant respondentene i den norskspråklige undersøkelsen valgte 18 personer dette alternativet. Til sammenligning var det 9 respondenter på det nest mest populære valget, «en venn eller kjæreste som ikke selger sex».

9 *«Our spiritual needs/beliefs and how to cleanse ourselves from all the negative energy we absorb through work.»*

Å ta kontakt med noen andre som selger sex var også det mest populære valget for respondentene i de fremmedspråklige undersøkelsene (10), med politiet som nest hyppigste valgte alternativ (7).

Det var ikke bare når det kom til sikkerhet at respondentene synes å vurdere sine sosiale nettverk som betydningsfulle. Når de ble bedt om å vurdere påstanden «Jeg opplever det som lettere å snakke om ubehagelige erfaringer med andre som har solgt sex enn med ansatte i ulike hjelpetilbud», var det ingen av respondentene i noen av undersøkelsene som svarte at det var litt eller helt uenig.

26 av respondentene svarte at de var «helt enig» og 7 respondenter var «litt enig». Deretter var det 8 respondenter som oppga at det var «verken enig eller uenig».

Respondentenes vurdering av påstanden «Jeg opplever det som lettere å snakke om ubehagelige erfaringer med andre som har solgt sex enn med ansatte i ulike hjelpetilbud».

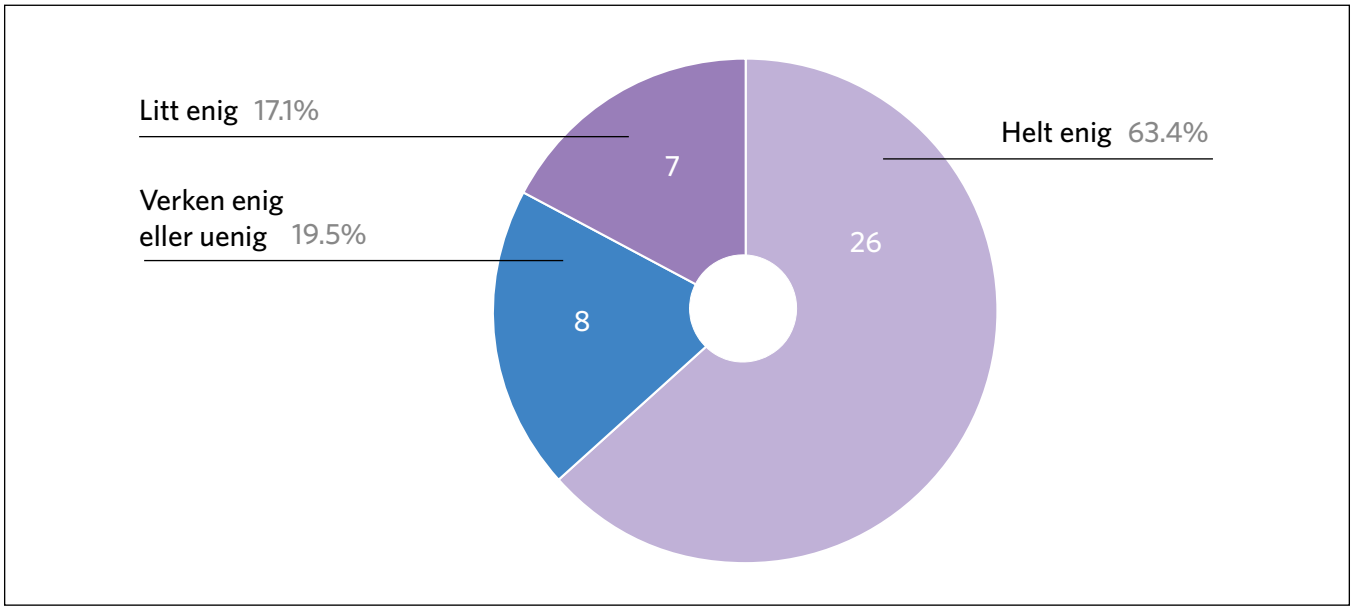

Dette gjenspeiler seg også i et lignende spørsmål der respondentene skulle vurdere påstanden «Det er noen ting jeg kun kan fortelle andre som selger sex». Den store majoriteten av respondentene var «helt enig» (27) eller «litt enig» (6). Ingen respondenter var uenige, og åtte respondenter oppga at de var «verken enig eller uenig». Én person skrev også følgende i et fritekstfelt:

«Med unntak av noen kunder som har forsøkt å ta av kondom uten at jeg vet det har jeg ingen dårlige erfaringer å rapportere. 99% av alle mine dårlige erfaringer har vært fra personer som påsto at de elsket og kjente meg. Og de såret meg så mange ganger at jeg ærlig talt har mistet tellingen. Som et resultat er de eneste personene jeg nå kjenner meg trygg med og snakker med også sexarbeidere.»[10]

På begge disse spørsmålene var det liten forskjell på de norsk- og fremmedspråklige respondentene, noe som tyder på at kontakt med andre som selger sex er noe som er viktig uavhengig av andre typer gruppe-tilhørighet.

10 *«Apart from some clients trying to take off condom without me knowing, I don,t have any bad experiences to report. 99% of all my bad experiences were with people who claimed to love and know me. And they hurt me so many times I've honestly lost count. As a result, the only people I now feel safe with and talk to are sex workers as well.»*

Konklusjon

Funnene i denne undersøkelsen støtter opp under funn fra tidligere kartlegginger som viser at personer som selger sex i Norge er en sårbar gruppe hva gjelder vold, trakassering og seksuelle overgrep. Vi fant at respondentene rapporterte en høy grad av vold og krenkelser fra kunder, og at dette også var tilfellet blant respondenter fra grupper som ikke tidligere har blitt forsket mye på, slik som menn, norske kvinner som selger sex via internett og transpersoner.

Vi fant også at tilliten til politiet blant respondentene var lav og at flere hadde latt være å ta kontakt i etterkant av en voldelig eller ulovlig hendelse selv om de trengte hjelp. Et nytt funn i vår undersøkelse er at tilliten til politiet var betydelig lavere hos norskspråklige respondenter, selv om den var lav hos alle grupper. Dette er verdt å se nærmere på ved fremtidige forskningsprosjekter eller kartlegginger.

Funnene i undersøkelsen viser at mange som selger via internett blir utsatt for mye stigma og at dette er noe som preger respondentenes liv i betydelig grad. Flere oppga at de hadde opplevd stigmatiserende holdninger fra helsepersonell eller var redd for dette, og en betydelig andel oppga erfaringer med vold og trakassering fra andre enn kunder direkte knyttet til at de solgte sex.

Et annet funn, som vi tolker som positivt, er at majoriteten av respondentene oppga at de har god tilgang til helsehjelp, og at de har høy tillit til ansatte i hjelpetilbud som jobber med personer som selger sex. I vår undersøkelse var dette tilfelle for både norskspråklige og fremmedspråklige respondenter.

Funn i denne undersøkelsen bygger opp under inntrykkene hjelpetiltakene og PION har formidlet tidligere, som at sexarbeiderne selv opplever det som viktig å ha kontakt med andre sexarbeidere. De fleste respondentene i undersøkelsen kjente andre som solgte sex og oppga at kontakt med andre sexarbeidere var viktig, både fordi det bidrar til økt trygghet og som en form for sosial støtte.

PIONs anbefalinger for veien videre

Endringer i lovverket

PION har forståelse for og støtter politiets arbeid for å hindre utnytting av sårbare grupper, men dagens lovgivning og håndhevingspraksis bidrar snarere til flere enn færre problemer for personer som selger sex. Forbudet mot utleie og organisering av sexsalg forhindrer sexarbeidere fra å kunne organisere seg på tryggere måter ved å jobbe sammen eller fra hotell eller leide leiligheter. Vår undersøkelse viser at personer som selger sex har en tydelig preferanse for å jobbe på måter som nå er kriminalisert under hallikparagrafen. Videre viser vår undersøkelse at personer som selger sex er svært sårbare for vold og utnytting, samtidig som de har svært lav tillit til politiet. Vi mener at en endring i forbudet mot samarbeid og utleie av bolig til personer som selger sex, både er en forutsetning for å skape et trygt miljø for sexarbeidere og for å bygge opp igjen tilliten til politiet.

Styrking av hjelpetiltakene

Respondentene i vår undersøkelse rapporterer at de har høy tillit til ansatte som jobber i hjelpetiltak knyttet til personer som selger sex, mens tilliten til det offentlige helsevesenet generelt, er relativt lav. Flere melder også om at de har blitt møtt med stigmatiserende holdninger fra helsepersonell fordi de selger sex. Hjelpetiltakene tilbyr viktige alternativer til øvrige helse- og sosialtjenester og bidrar med viktig kompetanseheving og kartlegging av en gruppe som ellers er vanskelig å nå. Dessuten oppleves hjelpetiltakene ofte også som sårt tiltrengte møteplasser og sosiale arenaer for personer med erfaringer knyttet til salg av sex.

I tillegg til en styrking av tilbudene som allerede eksisterer i dag, slik som Pro Sentret, Nadheim og Albertine, vil vi anmode om at man ser på behovet for å opprette bedre tilbud også utenfor de store byene. Det finnes tjenester i Oslo, Bergen, og Stavanger, men øvrige eksisterende helse- og sosialfaglige lavterskeltilbud rundt om i landet, retter seg ikke mot personer som selger sex og er heller ikke tilrettelagt for denne gruppen.

Arbeid mot stigma

Stigma knyttet til salg av sex går igjen i alle deler av vår undersøkelse. Erfaringer med, og redsel for, stigma er en grunn til at mennesker som selger sex ikke anmelder voldshendelser til politiet, og ikke oppsøker helsehjelp. Stigma henger sammen med faren for outing, sosial eksklusjon, vold og diskriminering. En betydelig andel respondenter rapporterer at de har blitt utsatt for trakassering og vold ikke bare fra kunder, men fra fremmede, venner, partnere og familiemedlemmer fordi de selger sex. Stigma er også et vanlig samtaleemne blant sexarbeidere, noe som indikerer at det er en noe som berører mange.

Vi mener det trengs mer holdningsendrende arbeid rettet mot apparater som har kontakt med mennesker som selger sex, men som ikke jobber spesifikt med denne gruppen. Om helsepersonell får opplæring og trening i hvordan de skal håndtere fysiske og mentale helseproblemer hos personer som selger eller har

solgt sex, kan dette bidra til mindre stigma og mer tillit, og dermed til bedre helse og sikkerhet for sexarbeidere. Det samme gjelder for politimyndighetene, som i dag har svært liten tillit hos en stor andel av sexarbeiderne. Her er det naturlig at både hjelpetiltakene og interesseorganisasjoner spiller en sentral rolle i arbeid med opplæring og kunnskapsheving, og at det investeres mer midler til dette formålet.

Videre ønsker vi en ny evaluering av forbudet mot kjøp av sex, med et særlig fokus på stigma og vold mot selgerne. Et av lovens fremste formål var å skape en holdningsendring mot kommersielt salg av sex. Vi ser klare indikasjoner på at loven fører til mer stigma ikke bare mot de som kjøper sex, men også mot de som selger. Å se nærmere på virkningen av forbudet mot kjøp er viktig også for sexarbeidernes tillit til politiet. Redsel for overvåkning fra politiet er hovedgrunnen til at mennesker som selger sex ikke anmelder vold eller andre kriminelle handlinger utført mot dem.

Innføring av Ugly Mugs i Norge.

National Ugly Mugs (NUM) er et internt rapporteringssystem i Storbritannia som brukes av personer som selger sex for å dele informasjon om farlige kunder eller andre som kan utgjøre en trussel. I Storbritannia i 2012 ble lokale Ugly Mugs-ordninger slått sammen til en nasjonal ordning i et pilotprosjekt, der hensikten var å bedre sikkerheten til personer som selger sex og senke terskelen for å anmelde ulovlige hendelser.

I 2016 ble prosjektet utvidet. Informasjonen som er innhentet, deles videre til politiet om sexselgeren samtykker til dette. I 2016 hadde systemet over 15 000 abonnenter. Systemet fungerer slik at hendelser blir rapportert inn fra personer som selger sex, for deretter å bli distribuert anonymt til andre sexarbeidere via meldinger på smarttelefon. NUMs Impact Report 2016/2017 viste at 90 prosent av brukerne mente det var lettere å rapportere vold og annen kriminalitet til politiet med støtte fra organisasjonen, og 96 prosent svarte at de følte seg tryggere med NUM.

Funnene i vår undersøkelse viser at internettbaserte sexarbeidere er svært utsatt for vold og ubehagelige hendelser, og at de har liten tillit til politi. Samtidig rapporterer sexarbeidere at de kjenner seg tryggere av å ha kontakt med andre som selger sex, og temaer knyttet til sikkerhet var de mest populære samtaleemnene sexarbeidere imellom. Vi mener at dette gir god grunn til å introdusere en ordning etter mønster av NUM, og skaperne av NUM har også tilbudt seg å bidra med sine kunnskaper ved en etablering av et tilsvarende prosjekt i Norge.

Referanser

Amnesty International. (2016). *The human cost of 'crushing' the market: Criminalization of sex work in Norway.* Hentet fra https://www.amnesty.org/en/documents/eur36/4034/2016/en/

Bjørndahl, U. (2012). *Farlige forbindelser: En rapport om volden kvinner i prostitusjon i Oslo utsettes for.* Oslo: Pro Sentret.

Bjørndahl, U., & Norli, B. (2008). *Fritt vilt. En undersøkelse om voldserfaringene til kvinner i prostitusjon.* Oslo: Pro Sentret.

Cunningham, S., Sanders, T., Scoular, J., Campbell, R., Pitcher, J., Hill, K., Valentine-Chase, M., Melissa, C., Aydin, Y., Hamer, R. (2018). Behind the screen: Commercial sex, digital spaces and working online. *Tecnology in Society*, *53*, 47–54.

Helse- og omsorgsdepartementet. (2016). *Snakk om det! Strategi for seksuell helse (2017–2022)*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/snakk-om-det/id2522933/

Kock, I.E. (2017). Sexsalg.no. Rapport om internett som prostitusjonsarena. Oslo: Pro Sentret.

Norli, A.B. (2009). *En kartlegging av norske kvinner i prostitusjon*. Oslo: Pro Sentret.

Rasmussen, I., Strøm, S., Sverdrup, S., & Hansen, V.W. (2014). *Evaluering av forbudet mot kjøp av seksuelle tjenester.* (s. 194) [2014/30]. Hentet fra Vista Analyse website: https://www.vista-analyse.no/site/assets/files/5722/va-rapport2014-30_evaluering_av_forbud_mot_kj_p_av_seksuelle_tjenester.pdf

Sanders, T., Scoular, J., Campbell, R., Pitcher, J., & Cunningham, S. (2018). *Internet Sex Work: Beyond the Gaze*. Palgrave Macmillan.

Straffeloven. (2005). Lov om straff (LOV-2019-06-21-50). Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-2028/KAPITTEL_2-11#§315

Treacy, L. (2017). *Selling and exchanging sexual services online in Norway: Exploring and describing the di ferent arenas, those involved and their potential needs and challenges*. Nadheim.

Tveit, M., & Skilbrei, M.-L. (2008). *Mangfoldig marked: Prostitusjonens omfang, innhold og organisering.* (Nr. 2008:43). Hentet fra Fafo website: https://www.fafo.no/index.php/zoo-publikasjoner/fafo-rapporter/item/mangfoldig-marked

Warpe, S.S. (2015). *Am I not a human being like you? Vold i Oslo gateprostitusjonsmiljø*. Oslo: Pro Sentret.